

Tekijänoikeudet ja EU-direktiivi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla

Sonja Rouhento

2020 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Tekijänoikeudet ja EU-direktiivi
tekijänoikeudesta digitaalisilla
sisämarkkinoilla**

Sonja Rouhento
Liiketaloudenkoulutus
Opinnäytetyö
Kesäkuu, 2020

Sonja Rouhento

Tekijänoikeudet ja EU-direktiivi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla

Vuosi 2020

Sivumäärä 52

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia tekijänoikeuksia ja 17.4.2020 annettua EU-direktiiviä tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla. Lisäksi opinnäytetyössä käsitellään tekijänoikeuksien huomioimista internetissä ja etenkin sosiaalisessa mediassa. Opinnäytetyössä keskitytään tekijänoikeuden perusasioihin ja pohditaan direktiivin mahdollisia vaikutuksia. Tekijänoikeudet ovat hyvin kansainvälinen oikeuden ala, joten aiheen rajauksen vuoksi opinnäytetyössä keskitytään Suomen lainsäädäntöön ja yksittäiseen EU-direktiiviin. Opinnäytetyössä nousevat esiin myös tekijänoikeuden lähioikeudet.

Opinnäytetyö on tutkimusmenetelmällisesti oikeusdogmaattinen eli lainopillinen. Työn tavoitteena on siis selvittää voimassa olevan oikeuden sisältöä ajantasaisen lainsäädännön, lain esitöiden, oikeuskirjallisuuden ja oikeuskäytännön avulla. Opinnäytetyössä on käytetty myös aiheeseen liittyviä verkkolähteitä. Opinnäytetyössä pyritään auttamaan lukijaa ymmärtämään tekijänoikeudellisia perusteita. Tavoitteena on myös kiinnittää huomiota digitalisaation tuomiin muutoksiin tekijänoikeuksien parissa, jota myös EU-direktiivi käsittelee.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys käsittelee aluksi tekijänoikeuden taustaa ja tekijänoikeutta oikeudenalana. Opinnäytetyön alussa pyritään selvittämään tekijänoikeuden perusteita. Seuraavaksi opinnäytetyössä tarkastellaan lähioikeuksia, joista valokuvaajan suoja nousee keskeiseksi tarkasteltaessa tekijänoikeuksia myös sosiaalisen median näkökulmasta. Tämän jälkeen työssä tarkastellaan tekijänoikeuksien loukkaamista sekä tekijänoikeuksien huomioimista internetissä ja sosiaalisessa mediassa. Lopuksi työssä perehdytään tekijänoikeuksiin kansainvälisestä näkökulmasta ja EU-direktiiviin tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla.

Opinnäytetyössä käy ilmi, että tekijänoikeudet ovat monimutkainen ja laaja oikeudenala eikä tätä edistä pitkä ja vaikeasti sisäistettävä tekijänoikeuslaki. Tietämättömyyden johdosta tekijänoikeusrikkomuksia tapahtuu helposti. Tekijänoikeusdirektiivin osalta sen mahdolliset vaikutukset eivät tule olemaan niin radikaaleja, kuin mitä mediassa ennen direktiivin antamista peloteltiin. Esimerkiksi pelätyt ”meemikielto” ja ”linkkivero” eivät pidä paikkaansa eikä direktiivi johda internetissä sensuuriin tai vaikuta internetin vapauteen. Direktiivi ei kohdistu tavallisiin käyttäjiin vaan suuriin verkko- ja uutisalustoihin. Osa direktiivin artikloista ovat kuitenkin monimutkaisia ja saattavat tarvita ennakkoratkaisuja EU-tuomioistuimelta.

Asiasanat: tekijänoikeudet, tekijänoikeuslaki, lähioikeudet, sosiaalinen media

Sonja Rouhento

Copyright and the Directive on copyright and related rights in the Digital Single Market

Year	2020	Pages	52
------	------	-------	----

The purpose in this thesis was to research the copyright and the Directive on copyright and related rights in the Digital Single Market. The thesis also looks at processes with the consideration of copyright on the internet and especially on social media. This thesis focuses on the basics of copyright and considers the possible effects of the directive. Copyright is a very international field of law, so this thesis concentrates mainly on Finnish legislation and an individual European Union (EU) directive. Related rights are also highlighted in the thesis.

The thesis is methodically legal-dogmatic, meaning that the aim of the research was to clarify the content of the law through; legislation, legal pretensions, legal literature and case law. Network sources which are related to the subject have also been used in the thesis. In the thesis an attempt is made to help the reader to understand grounds of copyright. The aim of this thesis was to take special account of the changes in the field of copyrights caused by digitalization. This also is dealt with by the directive of copyright.

At the beginning of the theoretical frame of reference there is first processes the background and copyright of the copyright as a branch of jurisdiction. An attempt is made to clarify the grounds of the copyright at the beginning of the thesis. Next, the thesis examines the related right. The protection of the photographer becomes central when looking at copyright from the perspective of social media. After this the infringement of copyrights and observing copyrights in the internet and in the social media are examined in the thesis. Finally, the thesis processes copyright from an international perspective and the EU Directive on Copyright in the Digital Internal Market.

The thesis shows that copyright is a complex and extensive field of law and is not promoted by a long and difficult to internalize copyright law. Ignorance makes copyright infringement easy. With regard to the Copyright Directive, its potential effects will not be as radical as what was indicated in the media before the directive was adopted. For example, the feared "ban on memes" and "link tax" are not true and the directive will not lead to censorship in the internet or affect internet freedom. The directive is not directed to ordinary users but to large online and news platforms. However, some articles of the Copyright Directive are complex and may require preliminary rulings from the EU-court.

Keywords: Copyright, Copyright Act, Related Right, Social Media

Laki- ja lyhenneluettelo

CC	Creative Commons -lisenssi
DSM	Direktiivi tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista digitaalisilla sisämarkkinoilla
HE	Hallituksen esitys
KKO	Korkein oikeus
PK	Perintökaari 5.2.1965/40
RL	Rikoslaki 19.12.1889/39
TekijäA	Tekijänoikeusasetus 21.4.1995/574
TekijäL	Tekijänoikeuslaki 8.7.1961/404
TN	Tekijänoikeusneuvosto

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Tausta ja tekijänoikeus oikeudenalana	8
2.1	Teoskynnys	9
2.2	Moraaliset ja taloudelliset oikeudet.....	10
2.3	Tekijänoikeuden rajoitukset.....	12
2.4	Tekijänoikeus ja sopimusoikeus.....	14
3	Tekijänoikeuden kohde ja sisältö	15
4	Tekijänoikeuden voimassaoloaika.....	15
5	Lähioikeudet	16
5.1	Esittävän taiteilijan suoja.....	17
5.2	Äänitteen tuottajan suoja	19
5.3	Kuvataallenteen tuottajan suoja	19
5.4	Radio- ja televisioyrittäjän suoja.....	20
5.5	Valokuvaajan suoja	21
5.6	Luettelon ja tietokannan valmistajan suoja.....	23
5.7	Uutissuoja	24
6	Tekijänoikeuden luovuttaminen ja siirtäminen	25
7	Tekijänoikeuden loukkaus.....	27
8	Tekijänoikeusneuvosto	29
9	Tekijänoikeusjärjestöt.....	31
10	Tekijänoikeuksien huomioiminen internetissä ja sosiaalisessa mediassa.....	33
11	Tekijänoikeuden kansainvälisyys	35
11.1	Tekijänoikeudet ja EU	35
11.2	EU:n tekijänoikeusdirektiivi	36
11.3	Direktiivin tausta	36
11.4	Direktiivin sisältö.....	38
11.5	EU:n direktiivin mahdolliset vaikutukset	44
12	Johtopäätökset	46
	Lähteet.....	49

1 Johdanto

Opinnäytetyö kertoo tekijänoikeuksista. Opinnäytetyön tarkoituksena on perehtyä tekijänoikeuksien ja lähioikeuksien perusteisiin. Opinnäytetyössä tutustutaan uuteen tekijänoikeusdirektiiviin ja sen mahdollisiin vaikutuksiin. Lisäksi opinnäytetyössä sivutaan hieman tekijänoikeuksien huomioimista internetissä ja sosiaalisessa mediassa. Opinnäytetyön tutkimusongelma voidaan pitää kysymyksiä: Mitä tekijänoikeudet ovat, miten tekijänoikeudet tulisi huomioida sosiaalisessa mediassa ja mitkä ovat uuden EU:n tekijänoikeusdirektiivin mahdolliset vaikutukset.

Tekijänoikeuksien tarkoitus on suojata tekijöiden oikeuksia teoksiinsa. Tekijöillä on lähtökohtaisesti yksinoikeus päättää teoksiensa käytöstä. Näin ollen muilla ei ole oikeutta käyttää teosta ilman tekijän lupaa. Tekijänoikeus ei kuitenkaan suojaa ideaa, tietosisältöä tai teoriaa eli tekijänoikeus suojaa vain teoksen persoonallista ilmaisumuotoa.

Työssä tutustutaan ensimmäisenä tekijänoikeuden taustaan ja tekijänoikeuteen oikeudenalana. Tämä osio sisältää tietoa tekijänoikeuden taloudellisista ja moraalisisista oikeuksista, rajoituksista sekä suhteesta sopimusoikeuteen. Ennen lähioikeuksiin perehtymistä tekijänoikeuksista käydään läpi myös sen kohde ja sisältö sekä voimassaolo aika. Toisen suuremman kokonaisuuden työssä muodostaa lähioikeudet. Lähioikeuksien osalta niistä kerrotaan perusasioita. Eniten työssä on kuitenkin keskitytty valokuvaajan lähioikeuksiin, joka on itseäni lähellä oleva aihe. Tämän jälkeen työssä kerrotaan tekijänoikeuden rikkomuksista ja tekijänoikeusrikoksista, jonka jälkeen siirrytään pohtimaan tekijänoikeuksien huomioimista internetissä ja sosiaalisessa mediassa. Viimeiseksi työ käsittelee tekijänoikeutta kansainvälisestä näkökulmasta ja perehtyy 17.4.2019 annettuun Euroopan neuvoston ja parlamentin direktiiviin tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista digitaalisilla sisämarkkinoilla (DSM) ja direktiivin mahdollisiin vaikutuksiin. Loppuun on koottu työn johtopäätökset, joissa on tuotu esille työn teoreettisen viitekehyksen tärkeimpiä ja oleellisia seikkoja kirjoittajan omasta näkemyksestä.

Opinnäytetyön aihe on rajattu käsittelemään vain oleellisia osia liittyen tekijänoikeuksiin, sillä tekijänoikeus on hyvin laaja ja monimutkainen oikeudenala. Oleellimmat asiat on pyritty kertomaan mahdollisimman tiiviisti ja ymmärrettävästi.

Opinnäytetyö on tutkimusmenetelmällisesti oikeusdogmaattinen eli lainopillinen. Oikeusdogmaattinen tutkimus on ajantasaisten oikeusnormien tulkintaa ja systematisointia eli sen tutkimuskohteena on voimassa oleva oikeus. Voimassa olevat normit kootaan systemaattiseksi kokonaisuudeksi, jotta niiden tulkitseminen on mahdollista. Oikeusdogmaattisen menetelmän tarkoituksena on saada selville, mikä on voimassa olevan oikeuden sisältö kulloinkin käsiteltävässä oikeusongelmassa. Oikeusdogmaattisen tutkimuksen metodeina voidaan pitää tulkinnan

menetelmiä.¹ Työssä on tutkittu tekijänoikeuksia ajantasaisen lainsäädännön, lain esitöiden, oikeuskirjallisuuden ja oikeuskäytännön avulla. Lisäksi opinnäytetyössä on käytetty aiheeseen liittyviä verkkolähteitä. Opinnäytetyössä pyritään auttamaan lukijaa ymmärtämään tekijänoikeudellisia perusteita. Lisäksi työssä on tutkittu ja pohdittu tekijänoikeusdirektiivin mahdollisia vaikutuksia.

2 Tausta ja tekijänoikeus oikeudenalana

Lähtökohdat nykyisen tekijänoikeusjärjestelmän taustalla pohjautuvat 1800-luvulla vakiintuneisiin ajattelutapoihin. Nämä ajattelutavat sisältävät kaksi tausta-ajatusta Droit d’auteur -ajattelun ja Copyright -ajattelun. Droit d’auteur -ajattelu on ranskalainen suuntaus, jossa tekijöiden katsottiin tarvitsevan oikeudellista suojaa teoksilleen, koska yhteiskunnan katsottiin olevan velvollinen edistämään luovaa toimintaa. Tekijänoikeuden suojaamia teoksia, kuten sävellyksiä, romaaneita, näytelmiä, maalauksia ja veistoksia, pidettiin luovan toiminnan tuotteina ja ihmisen henkisen osaamisen huippusaavutuksina. Tuolloin tekijänoikeus kuului teoksen aikaansaaneille luoville neroille, suurille säveltäjille ja mestarikirjailijoille. Copyright -ajattelu on puolestaan angloamerikkalainen suuntaus, jossa tekijänoikeudesta muodostui taloudellisen investoinnin suoja. Esimerkiksi elokuvan tuottaja tai kirjan kustantaja tarvitsivat mahdollisuuden suojautua siltä, että muut saivat valmiin tuotteen lähes ilmaiseksi vapaaseen käyttöön. Näin ollen tekijänoikeutta tarvittiin siihen, että joku uskalsi ryhtyä rahoittamaan tällaisia hankkeita. Tuottajalla ja kustantajalla tuli olla oikeus määrätä teoksen kopioimisesta, sillä valmiin teoksen kopiointi oli halvempaa verrattuna sen tuottamiseen. Tuottajat ja kustantajat saivat itselleen oikeuden määrätä teoksen kopioimisesta siten, että varsinaisten tekijöiden oikeudet siirtyivät heille erityisen sopimuksen tai työsuhteen perusteella.²

Tekijänoikeus ja sitä lähellä olevat oikeudet, joista voidaan puhua myös tekijänoikeuden lähioikeuksina tai naapurioikeuksina, kuuluvat immateriaalioikeuksiin. Immateriaalioikeuksilla tarkoitetaan aineettomia oikeuksia. Muita immateriaalioikeuksia ovat teollisoikeudet eli patenttioikeus, hyödyllisyysmallioikeus, mallioikeus, integroitujen piirien piirimallin suoja, kasvinjalostajanoikeus sekä tunnusmerkkejä koskevat oikeudet, joita ovat tavaramerkki- ja toimimioikeus. Toisin kuin tekijänoikeudet ja lähioikeudet teollisoikeudet ovat rekisteröitäviä oikeuksia.³

¹ Husa & Pohjalainen 2014, 37; Hirvonen 2011, 21, 37.

² Karhu 2012, 69.

³ Harenko, Niiranen & Tarkela 2016, 1-2.

Eri immateriaalioikeuksien rakenne ja sisältö muuttuvat suojan kohteen mukaan. Yhteistä tekijänoikeuksille ja teollisoikeuksille on se, että niiden perusrakenteeksi on valittu lainsäädännössä yksinoikeus. Yksinoikeudella tarkoitetaan sitä, että lainsäätäjällä on antanut oikeudenhaltijalle yksinomaisen oikeuden määrätä suojan kohteesta ja sulkea halutessaan muut sen käytön ulkopuolelle.⁴

Tekijänoikeus antaa suojan kirjallisille ja taiteellisille teoksille. Kirjallisina teoksina pidetään sekä kaunokirjallisia teoksia että asiatekstejä. Myös selittäviä piirustuksia, kuten karttoja ja rakennuspiirustuksia suojataan kirjallisina teoksina. Lisäksi tietokoneohjelmat ovat tekijänoikeuslain käsitteistössä kirjallisia teoksia. Suojattavia taiteellisia teoksia ovat puolestaan sävelteokset, elokuva- ja näytelmäteokset, kuvataiteen, käyttötaiteen ja arkkitehtuurin tuotteet. Tekijänoikeussuojaa voivat saada lisäksi muut ilmaisumuodoltaan itsenäiset ja omaperäiset tuotteet. Esittävän taiteilijan, valokuvaajan, radio- ja televisioyhteyden, äänite- ja elokuvatuottajan sekä tietokannan valmistajan oikeudet kuuluvat puolestaan tekijänoikeuden lähioikeuksiin. Niiden nojalla suojaa saavat esittävän taiteilijan esitys, valokuvaajan ottamat valokuvat, radio- ja televisioyhteyden lähetyssignaali, äänite, filmi tai muu elokuvataallenne sekä tietokanta.⁵ Lähioikeuksiin perehdytään vielä myöhemmin tässä työssä.

2.1 Teoskynnys

Tekijänoikeussuoja syntyy automaattisesti teoksen luomishetkestä lähtien. Lähtökohtaisesti suojan saaminen ei edellytä muodollisuuksia. Tekijänoikeutta ei siis tarvitse rekisteröidä eikä teoksen yhteydessä tarvitse käyttää ©-merkkiä. Teokseen on kuitenkin suositeltavaa merkitä teoksen tekijä ja julkaisuvuosi. Mikä tahansa teos ei kuitenkaan voi saada tekijänoikeussuojaa.⁶

Jotta jokin teos voi saada tekijänoikeussuojaa täytyy sen ylittää teoskynnys eli ylittää teostason. Teoskynnyn ylittymisessä ei ole merkitystä, sillä onko teos hyvä vai huono, kuinka laaja se on tai kuinka paljon aikaa sen tekemiseen on käytetty. Myöskään tekijän iällä ei ole vaikutusta. Tekijänoikeussuojan saaminen ei edellytä myöskään sitä, että teos olisi valmis. Eli luonnoksetkin voivat saada tekijänoikeussuojaa.⁷

⁴ Harenko ym. 2016, 1.

⁵ Harenko ym. 2016, 1.

⁶ Harenko ym. 2016, 100; Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry 2020.

⁷ Sorvari 2010, 15-16.

Tekijänoikeussuojan saamiseksi ratkaisevinta on luomistyöhön johtanut ilmaisumuoto. Teoksen tulee olla henkisen luomistyön tulos, joka on itsenäinen ja omaperäinen. Teoksen ollessa tarpeeksi omaperäinen voidaan olettaa, ettei kukaan muu päädy samaan lopputulokseen ryhtyessään samankaltaiseen työhön. Lisäksi omaperäisyys tarkoittaa sitä, että työhön on liittynyt luovaa toimintaa eikä vain mekaanista. Teoksen itsenäisyydellä tarkoitetaan, että teos on tekijän itsenäisen työskentelyn tulos. Teos ei saa siis olla kopio toisesta teoksesta.⁸

Tekijänoikeuslaissa ei ole määritelty tarkasti, millä edellytyksillä suoja voidaan saada eikä sen nojalla voida estää toisia luomasta esimerkiksi samasta aiheesta omaa teosta. Teoksen omaperäisyys ei näin ollen koske teoksen ideaa, aihetta tai tietosisältöä. Jos samasta aiheesta tai teemasta luodaan itsenäisesti useampia teoksia, kukin tekijä saa omalle teokselleen tekijänoikeussuojaa. Jotta teos voi nauttia tekijänoikeussuojasta, teoksen tulee olla tekijänsä henkisen työn tulos, ja luovan työn ja tekijän persoonallisuuden on ilmentävä siitä jollain tavalla.⁹

2.2 Moraaliset ja taloudelliset oikeudet

Tekijänoikeudet on jaettu taloudellisiin ja moraalisiin oikeuksiin. Tekijä voi halutessaan luopua teoksen taloudellisista oikeuksista, muttei moraalisista. Moraalisilla oikeuksilla suojataan tekijän suhdetta teokseensa. Tekijällä on oikeus tulla mainituksi teoksensa tekijänä eikä teosta saa muunnella tekijän arvoa loukkaavalla tavalla. On myös kiellettyä esittää teos sellaisessa yhteydessä, joka voi loukata tekijän arvoa. Laajassa mielessä myös kuvataiteen teoksen tekijän luoksepääsyoikeus kuuluu moraalisten oikeuksien ryhmään. Tällä halutaan turvata tekijän taiteellisen työn edellytykset ja mahdollisuudet hyödyntää taloudellisia oikeuksiaan tilanteessa, jossa teoskappale ei ole enää tekijän hallussa. Lisäksi myös esittävän taiteilijan moraalisia oikeuksia suojataan. Tekijän suhdetta teokseensa suojaa varsinaisten moraalisten oikeuksien lisäksi tekijän oikeus määrätä teoksensa julkistamisesta. Ennen kuin teos on julkaistettu, tekijällä on rajoittamaton oikeus teokseensa. Muilla oikeudenaloilla ei tunneta vastaavanlaisia moraalisia oikeuksia. Ainoastaan patentoitavan keksinnön keksijän oikeus tulla mainituksi keksinnön tekijänä muistuttaa hieman moraalisia oikeuksia.¹⁰ Moraalisista oikeuksista on säädetty tekijänoikeuslain 3 §:ssä.

Tekijänoikeuden suojaamiin taloudellisiin oikeuksiin kuuluu tekijän yksinoikeus. Tekijän tulee voida määrätä teoksensa sellaisesta käytöstä, jolla voi olla taloudellista merkitystä. Lisäksi

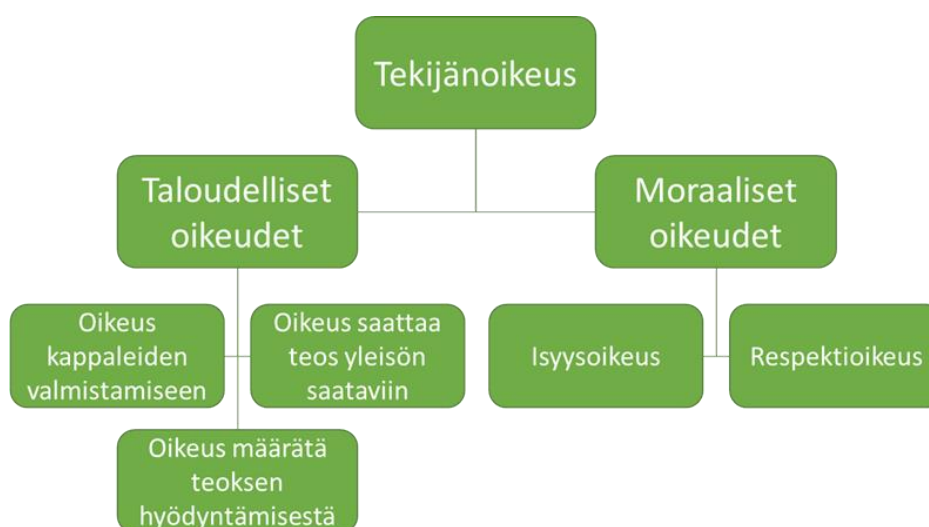
⁸ Sorvari 2010, 16; Harenko ym. 2016, 17.

⁹ Harenko ym. 2016, 17; Sorvari 2010, 16.

¹⁰ Harenko ym. 2016, 2.

tekijän yksinoikeuteen kuuluu oikeus määrätä ehdoista, joilla teosta on lupa hyödyntää sekä vastikkeettomien käyttö lupien myöntäminen ja vastikkeellisten lupien myöntäminen. Taloudellisiin oikeuksiin kuuluu myös kappaleen valmistamisoikeus ja oikeus saattaa teos yleisön saataviin. Valmistamisoikeudella tarkoitetaan sitä, että suojatusta teoksesta valmistetaan kappaleita eli teos kopioidaan. Oikeuden saattaa teos yleisön saataviin tarkoituksena on antaa tekijälle yksinoikeus määrätä kaikista tavoista, joilla teos voidaan saattaa yleisön kuultavaksi, nähtäväksi tai muuten koettavaksi. Tekijä voi luovuttaa taloudelliset oikeutensa joko kokonaan tai osittain.¹¹ Taloudellisista oikeuksista säädetään tekijänoikeuslain 2 §:ssä.

Eri tilanteissa tekijän tai muun oikeudenhaltijan intressit voivat olla hyvin erilaisia. Tekijänoikeudet saattavat muodostaa tekijän tai muun oikeudenhaltijan ammatillisen tai liiketoiminnan taloudellisen perustan ja joskus puolestaan taloudelliset seikat voivat olla merkityksellisiä. Eri tarpeet heijastuvat siihen, millä tapaa oikeudenhaltija tilanteessa hyödyntää oikeuksiaan. Niissä tapauksissa, joissa ammatti- tai liiketoiminta perustuu tekijänoikeudellisesti suojattuun aineistoon, jonka tuottaminen on yleensä vaatinut huomattavia investointeja, tekijänoikeussuojan merkitys on suurin.¹² Alla näkyvässä kuviossa on jaoteltuna tekijänoikeuden taloudelliset ja moraaliset oikeudet.

Kuvio 1: Taloudelliset ja moraaliset oikeudet¹³

¹¹ Harenko ym. 2016, 2, 25-40.

¹² Harenko ym. 2016, 2

¹³ Harenko ym. 2016, 25-40, 70-71

Tekijänoikeuden moraaliset oikeudet voidaan jakaa isyysoikeuteen ja respekti- eli kunnioittamisoikeuteen. Isyysoikeus velvoittaa ilmoittamaan teoksen tekijän hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappaleita tai teos saatetaan yleisön saataville. Lisäksi tekijän nimi pitää ilmoittaa tekijän pyytämässä muodossa. Tekijän oikean nimen sijasta voidaan ilmoittaa myös tekijän taiteilijanimi tai nimimerkki. Respektioikeus puolestaan suojaa tekijän ja teoksen persoonaa ja koskemattomuutta. Respektioikeuden mukaan teosta ei saa muuttaa loukkaavalla tavalla tai käyttää teosta tekijää loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.¹⁴

2.3 Tekijänoikeuden rajoitukset

Tekijänoikeudellisen lainsäädännön ja itse tekijänoikeuden lähtökohtana on, että tekijälle tai sille oikeudenhaltijalle, jolle tekijä on luovuttanut oikeuksia vapaaehtoisesti, kuuluu aina määräysvalta suojatun aineiston käytöstä. Tekijän yksinoikeutta määrätä oikeuksistaan on kuitenkin rajoitettu tekijänoikeuslaissa. Rajoituksiin liittyy tärkeitä yhteiskunnallisia ja sivistyksellisiä syitä. Tekijänoikeutta on rajoitettu esimerkiksi sananvapauden ja tiedonvälityksen kannalta. Tällaisia rajoituksia ovat muun muassa sitaattioikeus¹⁵ sekä lehdistön ja sähköisten viestimien hyväksi säädetyt tekijänoikeuden rajoitukset. Tekijänoikeus ei myöskään ulotu tietoihin, vaan yksin siihen ilmaisutapaan, jolla tiedot on ilmaistu. Lisäksi rajoitussäännösten nojalla on sallittua käyttää suojattuja aineistoja sellaisenaan. Opetuksen sekä kirjastojen, arkistojen ja museoiden hyväksi säädetyt tekijänoikeuden rajoitukset palvelevat puolestaan sivistyksellisiä tarpeita.¹⁶

Tekijänoikeudella on perusoikeussuoja ja julkaisemattomat teokset kuuluvat tekijän yksityisyyden piiriin. Tekijän taloudelliset oikeudet kuuluvat omaisuuden suojan piiriin. Lisäksi tekijänoikeusjärjestelmällä on liittymäkohtia ammatinharjoittamisen ja elinkeinonharjoittamisen sekä taiteellisen ilmaisun vapauteen. Liittymäkohtia on yleisemmin myös sananvapauteen.¹⁷

Tekijänoikeus ja muut perusoikeudet voivat olla ajoittain ristiriidassa keskenään, jolloin niitä on punnittava vastakkain. Lähtökohtaisesti perusoikeuksia voidaan rajoittaa lailla. Perusoikeuksien rajoittamisen edellytyksinä ovat, että rajoitukset ovat riittävän tarkkoja ja puhdaspiirteisiä. Lisäksi rajoittamiselle täytyy olla olemassa yhteiskunnallisesti hyväksyttävät ja painavat perusteet. Rajoitukset eivät kuitenkaan koskaan saisi kohdistua toisen suojatun

¹⁴ Forss 2014, 268; Harenko ym. 2016, 70-71.

¹⁵ Sitatatioikeudella tarkoitetaan oikeutta tehdä lainauksia julkistetuista teoksista.

¹⁶ Harenko ym. 2016, 2

¹⁷ Harenko ym. 2016, 2

perusoikeuden ydinalueelle. Tekijänoikeuksien osalta teosten ensisijaisille käyttöalueille kohdistuvia rajoituksia ei voida sallia ainakaan ilman kompensatiota. Rajoituksia muiden perusoikeuksien hyväksi voidaan kuitenkin sallia vähemmän keskeisillä käyttöalueilla.¹⁸

Nykyisessä tietoyhteiskunnassa sananvapauden merkitys korostuu entistä enemmän. Ajoittain koko nykyinen tekijänoikeusjärjestelmä on kyseenalaistettu sananvapauden merkityksen perusteella. Tekijänoikeus ei kuitenkaan rajoita sananvapauden ydintä mielipiteen ilmaisemiseen oikeuteen, sillä se ei ulotu itse tietoihin. Tekijänoikeudella rajoitetaan ainoastaan varallisuusarvoisten teosten ja muiden suojattujen aineistojen hyväksikäyttämistä.¹⁹

Teknologian kehittyttyä tekijänoikeudellisesti suojatuista tuotteista on tullut entistä enemmän koko kansan kulutushyödykkeitä. Tämä on johtanut siihen, että aineiston käytön rajoittaminen, esimerkiksi kopioinnin estojärjestelmin tai verkkokäyttöä koskevin rajoituksin, mieltään aiempaa helpommin sananvapauden rajoittamiseksi. Tekijänoikeus on alettu mieltää public domain -tyyppiseksi isännättömäksi hyödykkeeksi, jonka käytön tulisi olla rajoittamatonta tai ainakin mahdollisimman helppoa, samalla kun se on siirtynyt kirja- tai levykauppojen hyllyiltä kuluttajien tietokoneisiin ja arkipäiväistynyt. Samalla tekijänoikeuden taloudellinen arvo on kuitenkin noussut. Useiden yritysten kilpailukyvyyn kannalta mahdollisuudet immateriaalioikeuksien tehokkaaseen suojaamiseen ja hyödyntämiseen ovat merkittävässä asemassa. Varallisuutena immateriaalioikeudet eivät eroa muusta varallisuudesta muutoin kuin, että varallisuus ei ole sidoksissa konkreettisiin materiaaliin esineisiin, vaan varallisuusarvo muodostuu yrityksen yksinoikeuksista määrätä immateriaalioikeuksien eli aineettomien oikeuksien hyödyntämisestä.²⁰

Oikeudenhaltijoiden kannalta immateriaalioikeuksien syrjäyttäminen suuren yleisön sananvapauden turvaamiseksi merkitsisi huomattavaa omaisuudensuojan rajoittamista. Tekijänoikeudelliset teollisuudenalat kuten viihde- ja ohjelmistoteollisuus eivät ole luopumassa yksinoikeuteen perustuvasta tekijänoikeuden perusrakenteesta, vaikka ne joutuvat käytännössä mukauttamaan tuotanto- ja jakelujärjestelmiään muuttuvaan maailmaan. Näiden syiden johdosta lainsäädännössä ja lain soveltamisessa on pakko etsiä kompromisseja tekijänoikeudellisen yksinoikeusjärjestelmän, sananvapauden ja muiden perusoikeuksien yhteen sovittamiseksi.²¹

¹⁸ Harenko ym. 2016, 3

¹⁹ Harenko ym. 2016, 3

²⁰ Harenko ym. 2016, 3-4

²¹ Harenko ym. 2016, 4.

2.4 Tekijänoikeus ja sopimusoikeus

Tekijänoikeus on suurimmaksi osaksi sopimusoikeutta, sillä esimerkiksi tekijänoikeuksien luovuttamisesta ja siirtämisestä voidaan sopia sopimuksin. Tekijänoikeuslaki on rakennettu sopimusvapauden periaatteen ympärille. Miltei kaikki laissa olevat sopimuksia koskevat säännökset ovat tahdonvaltaisia. Niitä sovelletaan vain, jos osapuolet eivät ole sopineet muusta. Perusajatuksena on, että osapuolet voivat tyhjentävästi määritellä sopimuksin molemminpuoliset oikeutensa ja velvoitteensa. Myös tekijänoikeudellisia sopimuksia voidaan kohtuullistaa, kuten muitakin sopimuksia, jos kohtuullistamisen edellytykset täyttyvät.²²

Tekijänoikeudellisten sopimusten piiri on kattava. Tavanomaisia tekijänoikeudellisia sopimuksia ovat esimerkiksi tutkimus- ja kehitysyhteistyösopimukset sekä lisenssisopimukset²³. Lisäksi tekijänoikeudelliset määräykset voivat muodostaa osan työsopimuksesta, konsultointisopimuksesta, toimeksiantosopimuksesta tai muunlaisesta yhteistyösopimuksesta. Joidenkin alojen työehtosopimuksissa on myös määräyksiä tekijänoikeuksista.²⁴

Tietyissä tapauksissa oikeudenhaltijoiden sopimusvapautta voidaan rajoittaa tekijänoikeuden ulkopuolisella lainsäädännöllä, esimerkiksi kilpailulainsäädännöllä. Yksinoikeudet eivät saa johtaa määräävän markkina-aseman hyväksikäyttämiseen tai muuhun toimintaan, joka haittaa talouden tehokkuutta. Velvoitteita kilpailuoikeudesta on noudatettava ja kilpailuoikeudelliset edellytykset on huomioitava tekijänoikeudellisia sopimuksia tehdessä. Tekijänoikeudella on rajat ylittävä luonne, jonka vuoksi kansallisen kilpailuoikeuden lisäksi on ymmärrettävä myös EU-tasoisia säännöksiä.²⁵

²² Harenko ym. 2016, 4.

²³ Lisenssisopimukset voivat koskea vastikkeellisia rajoitettuja käyttöoikeuksia tai avoimen lähdekoodin ohjelmistoja. Avoimen lähdekoodin ohjelmistot ovat käyttäjien käytettävissä, muokattavissa ja jaeltavissa maksutta velvoittaen, että käyttäjät sitoutuvat noudattamaan lisenssiehtoja. Myös muita aineistoja kuin ohjelmistoja koskivat ”Create Commons”-lisenssiehdot pohjautuvat samalle periaatteelle kuin avoimen lähdekoodin ohjelmistojen lisenssit.

²⁴ Harenko ym. 2016, 5

²⁵ Harenko ym 2016, 5

3 Tekijänoikeuden kohde ja sisältö

Tekijänoikeus kohdistui alun perin runoihin ja romaaneihin, sävellyksiin sekä taidemaalauksiin ja kuvanveistoksiin. Nykyään suoja on kuitenkin paljon kattavampi. Tekijänoikeuslain (404/1961) 1 §:ssä on luettelo erilaisista teostyypeistä, jotka voivat saada tekijänoikeus suojan. Kyseisessä pykälässä sanotaan, että sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen, olkoon se kaunokirjallinen tai selittävä kirjallinen tai suullinen esitys, sävellys- tai näyttämöteos, elokuvateos, valokuvateos tai muu kuvataiteen teos, rakennustaiteen, taidekäsityön tai taideteollisuuden tuote taikka ilmetköön se muulla tavalla. Pykälän toisessa momentissa mainitaan myös, että kirjallisena teoksena pidetään myös karttaa sekä muuta selittävää piirustusta tai graafista taikka plastillisesti muotoiltua teosta sekä tietokoneohjelmaa.²⁶

Se, että lain luettelo ei ole suljettu on yksi sen tärkeimmistä ominaisuuksista. Tämä takaa sen, että myös muiden teosten tekijät voivat saada tekijänoikeussuojaa, vaikka heidän teostaan ei mainitakaan luettelossa. Suojan saaminen edellyttää kuitenkin sen, että teokset ovat taiteellisia tai kirjallisia. Muun muassa tietokoneohjelmia on voitu suojata tekijänoikeudella jo ennen kuin lakiin on otettu nimenomainen säännös niiden pitämisestä kirjallisina teoksina.²⁷

4 Tekijänoikeuden voimassaoloaika

Tekijänoikeuslain 43 § käsittelee tekijänoikeuden suoja-aikaa. Pykälän ensimmäisen momentin mukaan tekijänoikeus on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän tai, jos kysymys on yhteisteoksesta, viimeksi kuolleen tekijän kuolinvuodesta. Elokuvateoksen tekijänoikeus on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut viimeksi kuolleen pääohjaajan, käsikirjoittajan, vuoropuhelun kirjoittajan tai nimenomaisesti kyseistä elokuvateosta varten luodun musiikin säveltäjän kuolinvuodesta. Toisessa momentissa sanotaan, että sanoitetun sävellysteoksen, jota varten sekä sanoitus että sävellys erityisesti luotiin, tekijänoikeus on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut viimeiseksi kuolleen sanoittajan tai säveltäjän kuolinvuodesta, riippumatta siitä, onko nämä henkilöt nimetty sanoitetun sävellysteoksen tekijöiksi.²⁸

²⁶ TekijäL (404/1961)

²⁷ Haarman & Mansala 2012, 89.; Tekijänoikeuslaki (404/1961)

²⁸ TekijäL (404/1961)

Tekijänoikeuslain 44 § käsittelee tuntemattoman tekijän teoksen voimassaoloaika. Pykälän ensimmäisen momentin mukaan teokseen, joka on julkistettu tekijän nimeä taikka yleisesti tunnettua salanimeä tai nimimerkkiä ilmoittamatta, on tekijänoikeus voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona teos julkistettiin. Jos teos julkaistaan osina, lasketaan tekijänoikeuden voimassaoloaika erikseen kullekin osalle. Toisessa momentissa sanotaan puolestaan, että jos tekijän henkilöllisyys selviää ensimmäisessä momentissa mainitun ajan kuluessa, noudatetaan, mitä 43 §:ssä säädetään. Pykälän kolmannen momentin mukaan julkistamattoman teoksen, jonka tekijää ei tunneta, tekijänoikeus on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona teos luotiin.²⁹

Lain 44 a §:ssä käsitellään julkaisemattoman teoksen voimassaoloaika. Pykälässä sanotaan, että se, joka ensimmäisen kerran julkaisee tai julkistaa aikaisemmin julkaisemattoman tai julkistamattoman teoksen, joka on ollut Suomen lain mukaan suojattu ja jonka suoja on lakannut, saa teokseen lain 2 §:n mukaisen taloudellisen oikeuden. Oikeus on voimassa, kunnes 25 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona teos julkaistiin tai julkistettiin.³⁰

5 Lähioikeudet

Tekijänoikeuslain 5 luvussa käsitellään säännöksiä, jotka eivät koske tekijänoikeutta vaan tekijänoikeudelle läheistä sukua olevia oikeuksia. Näitä oikeuksia kutsutaan lähioikeuksiksi. Lähioikeudet voidaan jakaa seitsemään ryhmään, joita ovat esittävän taiteilijan suoja, äänitteen tuottajan suoja, kuvataallenteen tuottajan suoja, radio- ja televisioyritysten suoja, luettelon ja tietokannan valmistajan suoja, valokuvaajan suoja sekä uutissuoja. Nimensä mukaisesti lähioikeuksissa on kysymys varsinaista tekijänoikeutta lähellä olevasta suojasta. Suoja on osin taipuvainen lähentämään tekijänoikeutta teollisoikeuteen. Osin suoja on puolestaan tekemisissä lähes puhtaan kilpailusuojan kanssa.³¹ Lähioikeuksilta ei vaadita teoskynnyksen ylitymistä, joten ne saavat suojan automaattisesti³². Tekijänoikeuksiin verrattuna lähioikeuksien voimassaolo on lyhyempi eikä niiden haltijoille kuulu samalla tavoin moraalisia oikeuksia³³.

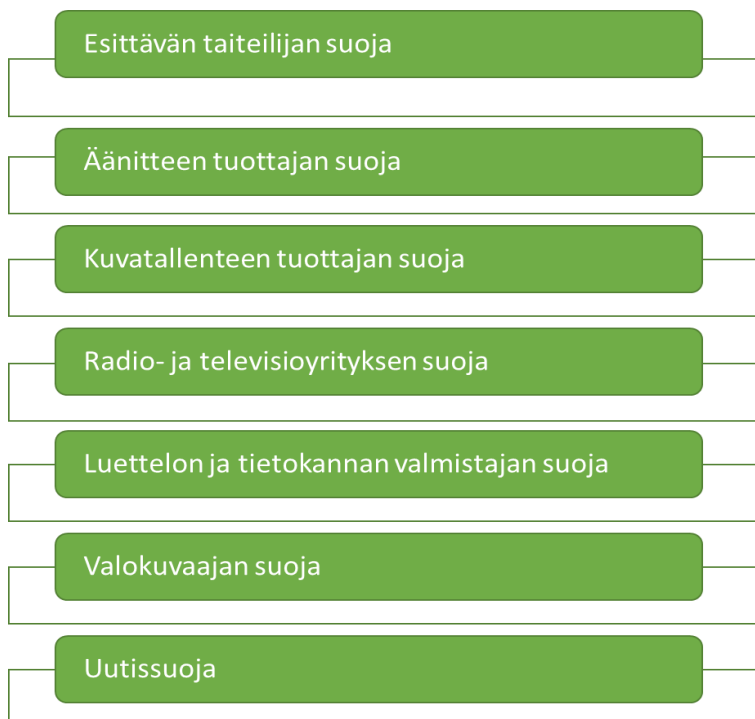
²⁹ TekijäL (404/1961)

³⁰ TekijäL (404/1961)

³¹ Haarmann 2014, 121.

³² Pihlajarinne 2014, 88

³³ Niiranen, 2011, 20

Kuvio 2: Tekijänoikeuden lähioikeuksien ryhmät ³⁴

5.1 Esittävän taiteilijan suoja

Tekijänoikeuslain³⁵ termistön mukaan esittävänä taiteilijana pidetään henkilöä, joka esittää kirjallisen tai taiteellisen teoksen tai edellä mainitun teoksien osan taikka kansanperinnettä. Kansanperinteen esitys on lisätty tekijänoikeuslakiin vuonna 2005. Esittävän taiteilijan suoja on osaltaan kytketty tekijänoikeuslain teos- käsitteeseen, joten suojan ulkopuolelle jäävät muun muassa akrobaatit, klovnit, taikurit sekä urheilijat. Lakia säädettäessä esittävistä taiteilijoista on pidetty silmällä ennen kaikkea muusikoita, laulajia, näyttelijöitä ja tanssijoita. Suomessa korkein oikeus on hyväksynyt sen, että ohjaajaa voitaisiin tarkastella tekijän sijasta myös esittävänä taiteilijana. ³⁶

Tekijänoikeuslakiin on vuoden 2005 uudistuksen yhteydessä lisätty kansanperinteen esitys. Kansanperinteen piiriin kuuluvat aineellisessa muodossa olevat ilmaisut sekä esitykset. Aineellisesti muodossa olevia ilmaisuja ovat esimerkiksi piirroksiset, puuleikkaukset ja soittimet.

³⁴ Haarmann 2014, 121

³⁵ Tekijänoikeuslain 45, 47 ja 47a §:ssä säädetään esittävän taiteilijan oikeussuojasta.

³⁶ Haarmann 2014, 122.

Tekijänoikeuslain 45 §:ssä tarkkaillaan sellaisia esityksiä, jotka voidaan rinnastaa teosten esityksiin. Tällaiset esitykset jaetaan sanallisiin, musiikillisiin ja liikkeen avulla tapahtuviin ilmauksiin. Tällaisia ilmauksia ovat esimerkiksi kansanrunous, kansanlaulut sekä kansantanssit.³⁷

Laissa taikka sen esitoissa ei ole asetettu tiettyjä kriteereitä, jotka pitäisi täyttää voidakseen pitää tiettyä henkilöä taiteilijana. Tällöin ei ole suurta merkitystä pohdittaessa onko jokainen henkilö, joka esittää tekijänoikeuslain tarkoittaman teoksen, esittävä taiteilija. Suoja on ilmeisen paikallaan, jos joku pitää esityksen taltioimista perusteltuna. Pohjoismaisia tekijänoikeuslakeja sovellettaessa esittävänä taiteilijana pidetään henkilöä, jonka asianomaisella suorituksella on taiteellinen luonne. Esimerkiksi äänikirjan lukijaa voidaan pitää esittävänä taiteilijana. Esittävän taiteilijan oikeussuojassa on kysymys aina tarkoin määrätyn, konkreettisen esityksen suojaamisesta. Tekijänoikeuden puolella oleva samankaltaisuusarviointi ei tule kysymykseen esittävän taiteilijan suojaan. Esittävän taiteilijan oikeuksia ei suojata jäljittelyltä.³⁸

Tekijänoikeuslain 45 §:n mukaan kirjallisen tai taiteellisen teoksen taikka kansanperinteen esitystä ei saa ilman esittävän taiteilijan suostumusta tallentaa laitteelle, jonka avulla esitys voidaan toisintaa tai saattaa yleisön saataviin radion tai television välityksellä taikka suoraan siirtämällä. Saman pykälän mukaan esitystä, joka on tallennettu laitteelle, ei saa ilman esittävän taiteilijan suostumusta siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa, esittää julkisesti esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle, välittää yleisölle tai levittää yleisön keskuuteen ennen kuin 50 vuotta on kulunut esitysvuodesta. Esittävän taiteilijan suojan suoja-aika on siis 50 vuotta.³⁹

Tekijänoikeuden tapaan myös esittävän taiteilijan oikeussuoja rakentuu taloudellisista ja moraalisisista elementeistä. Esittävän taiteilijan oikeussuojan taloudellisia oikeuksia ovat esityksen tallentaminen, esityksen saattaminen yleisön saataviin radion tai television välityksellä tai suoraan siirtämällä, äänitallenteelle tallennetun esityksen siirtäminen laitteeseen, julkinen esittäminen, välittäminen yleisölle, levittäminen yleisön keskuuteen, kuvatallenteelle tallennetun esityksen siirtäminen laitteeseen, välittäminen yleisölle, levittäminen yleisön keskuuteen sekä korvaus kuvallisen musiikkitallenteen käyttämisestä. Esittävän taiteilijan moraalisia oikeuksia ovat isyysoikeus sekä respektioikeus.⁴⁰

³⁷ Haarmann 2014, 122-123.

³⁸ Haarmann 2014, 122-123, 127.

³⁹ TekijäL (404/1961).

⁴⁰ Haarmann 2014, 123-124.

5.2 Äänitteen tuottajan suoja

Tekijänoikeuslain 46, 47 ja 47a §:ssä säädetään äänitallenteiden tuottajien oikeuksista. Tekijänoikeuslain 46 §:ssä säädetään kopioimis-, esittämis-, välittämisen- ja levittämissuojasta. Pykälän mukaan äänilevyä tai muuta laitetta, jolle on tallennettu ääntä, ei tuottajan suostumuksetta saa, ennen kuin 50 vuotta on kulunut tallentamisvuodesta siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa, esittää julkisesti esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle, levittää yleisön keskuuteen tai välittää yleisölle johtimittain tai johtimittain. Tähän sisältyy myös tallennetun aineiston välittäminen yleisölle siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada se saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana. Pykälissä 47 ja 47a säädetään oikeudesta korvaukseen, kun äänitettä käytetään julkisessa esityksessä, alkuperäisessä yleisölle välittämisessä tai radio- tai televisiolähetysten samanaikaisessa ja muuttamattomassa edelleen lähettämisessä.⁴¹ Äänitteen tuottajan suoja-aika on 70 vuotta, kun tallenne ensimmäisen kerran saatetaan yleisön saataviin tai äänite on tuotettu ETA-alueella. Suoja-aika on puolestaan 50 vuotta tallennus- tai julkaisuvuodesta, kun äänite on tuotettu muualla kuin ETA-alueella.⁴²

5.3 Kuvatallenteen tuottajan suoja

Kuvatallenteen tuottajan suojasta säädetään tekijänoikeuslain 46a §:ssä. Säännös on kirjoitettu mallintaen äänitallenteen tuottajan oikeuksia koskevaa tekijänoikeuslain 46 §:ää. Suoja-aika on, äänitallenteen tuottajan suojasta poiketen, 50 vuotta. Suoja-aika lasketaan sen vuoden lopusta, jona tallentaminen tapahtui. Kuvatallenteen tuottajan suojan kohteena on filmi tai muu laite, jolle on tallennettu liikkuvaa kuvaa. Liikkuvan kuvan lisäksi laitteelle on voitu tallentaa myös ääntä. Näin ollen kyseessä ei ole pelkästään elokuvatuottajan suojasta.⁴³ Laitteelle tallennettua äänitallenteen suojaa suojataan siis 46a §:n eikä 46 §:n nojalla. Mutta jos laitteelle tallennettua äänitallennetta hyödynnetään irrallaan, suoja määräytyy 46 §:n mukaan äänitallenteen tuottajan suojana. Myöskään Filmin yksittäiset kuvat eivät saa suojaa 46a §:n nojalla vaan valokuvateoksina tai lain 49 a §:n mukaisina valokuvina.⁴⁴

⁴¹ Haarmann 2014, 127-128.; TekijäL (404/1961).

⁴² Tekijänoikeus.fi

⁴³ Hallituksen esityksessä (HE 287/1994 s. 80) ehdotetaan elokuvatuottajien suojaan sovellettavaksi vastaavia rajoituksia, kuin tekijöidenkin suojaan.

⁴⁴ Haarmann 2014, 129.; HE 287/1994, 80.

Tekijänoikeuslain 446a §:n mukaan Filmiä tai muuta laitetta, jolle on tallennettu liikkuvaa kuvaa, ei tuottajan suostumuksetta saa siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa, levittää yleisön keskuuteen tai välittää yleisölle johtimitse tai johtimitta siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada tallennettu aineisto saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana. Jos tallenne julkaistaan tai julkistetaan ennen kuin tallentamisvuodesta on kulunut 50 vuotta, 1 momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallenne ensimmäisen kerran julkaistiin tai julkistettiin.⁴⁵

Hallituksen esityksen johdosta videopelit ovat suljettu kuvatallenteen tuottajan suojan ulkopuolelle. Vaikka videopelien liittyä liikkuvaa kuvaa, se ei kuitenkaan muodosta elokuvallista kokonaisuutta, joka on tarkoitettu katseltavaksi sellaisenaan. Yksinkertaisesti videopelit ovat tarkoitettu pelaamista varten ja ne saavat suojaa teoksina.⁴⁶

5.4 Radio- ja televisioyhteyden suoja

Tekijänoikeuslain 48 §:n mukaan radio- ja televisioyhteyksellä on yksinoikeus lähetyksensä edelleen lähettämiseen ja tallentamiseen. Radio- tai televisiolähetystä ei siis saa lähettäjäyhteyden suostumuksetta lähettää edelleen taikka tallentaa laitteelle, jonka avulla se voidaan toisintaa. Televisiolähetystä ei myöskään saa ilman lähettäjäyhteyden suostumusta toisintaa tiloissa, joihin yleisöllä on pääsy maksua vastaan. Tallennettua lähetystä ei lähettäjäyhteyden suostumuksetta saa siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa, lähettää uudelleen, levittää yleisön keskuuteen tai välittää yleisölle johtimitse tai johtimitta siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada tallennettu lähetys saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana. Radio- ja televisioyhteyden suojan suoja-aika on 50-vuotta lähettämisvuodesta.⁴⁷

Euroopan parlamentin ja neuvoston audiovisuaalisista mediapalveluista antaman direktiivin (2007/65/EY) johdosta tekijänoikeuslain 48 §:ään on 5 momentiksi otettu säännös, jonka mukaan Euroopan talousalueeseen kuuluvaan valtioon sijoittautunut lähettäjäyhteyden saa yleisöä suuresti kiinnostavasta tapahtumasta tehtäviä uutisraportteja varten käyttää tapahtuman päätyttyä yleisissä uutislähetyksissään lyhyitä otteita televisiolähetyksestä, jonka toinen lähettäjäyhteyden lähettää yksinoikeudella. Otetta saa käyttää myös uutislähetysten jälkeen

⁴⁵ TekijäL (404/1961).

⁴⁶ HE 287/1994, 80.

⁴⁷ TekijäL (404/1961).

tilauspohjaisessa yleisölle välittämisessä. Käytetty ohjelmalähde on mainittava, jollei se käytännön syistä ole mahdotonta. Tässä on kyse vapaasta käyttöoikeudesta, josta ei makseta korvausta.⁴⁸

5.5 Valokuvaajan suoja

Valokuvaajan suojasta säädetään tekijänoikeuslain 49 a §:ssä, mutta valokuvat voivat saada tekijänoikeussuojaa myös lain 1 §:n perusteella. Valokuvia koskee erityinen lähioikeussuoja ja jos kysymyksessä on valokuvateos, nauttii se silloin tekijänoikeuslain teoksille tarjoamaa suojaa. Taiteellisina teoksina suojataan valokuvia, jotka ilmentävät itsenäistä ja omaperäistä henkistä luomistyötä.⁴⁹ Tekijänoikeuslain 49 a §:n mukaan valokuvaajalla on yksinomainen oikeus määrätä valokuvasta valmistamalla siitä kappaleita tai saattamalla se yleisön saataviin. Valokuvaajan oikeus säilyy, olivat kuvat sitten muuttamattomia tai muutettuja. Oikeus valokuvaan on voimassa siihen saakka, kunnes 50 vuotta on kulunut kuvan valmistamisesta.⁵⁰

Valokuvalla tarkoitetaan kuvaa, joka syntyy valon vaikutuksesta sille herkkään materiaaliin. Valo voi olla sekä näkyvää että näkymätöntä, kuten infrapuna- tai röntgensäteitä. Nykyisin suurin osa valokuvista on digitaalisia eikä niissä ole filmiä. Eli myös lämmön avulla tapahtuvaa kuvaamista pidetään valokuvaukseen verrattavana. Lisäksi kuvan kiinnitysalustana voi olla mikä tahansa tähän soveltuva väline tai aine. Valokuviksi katsotaan esimerkiksi magneettiselle kuvanauhalle, puhelimen tai tietokoneen muistiin tallennettuja kuvia. Edellä mainitut katsotaan kuviksi, vaikka niitä ei voitaisi nähdä ilman teknisiä apuvälineitä. Myös digitaalikameralla tai älypuhelimien kameralla otetut kuvat ovat lain tarkoittamia valokuvia. Lisäksi valokuvaksi katsotaan myös esimerkiksi elokuvaan sisältyvät yksittäiset still-kuvat. Näin ollen elokuvaan liittyvien oikeuksien haltijalla on oikeus päättää ja määrätä elokuvasta poimittujen yksittäisten kuvien käyttämisestä.⁵¹

Valokuvaajaksi katsotaan yleensä luonnollinen henkilö, joka on valmistanut eli ottanut valokuvan eli käsitellyt valokuvauslaitetta. Valokuvaaja on siis se henkilö, joka on painanut valokuvauslaitteen laukaisinta. Myös kaikkia äly- tai matkapuhelimella valokuvia ottanutta henkilöä tai henkilöitä pidetään valokuvaajina. Lisäksi muiden teoksien tapaan valokuvat voidaan valmistaa yhteistyössä. Tosin se, joka vain osoittaa kuvauksen aiheen tai aiheen ei saa

⁴⁸ TekijäL (404/1961).

⁴⁹ Haarmann 2014, 130; Harenko ym. 2016, 515.

⁵⁰ TekijäL(404/1961).

⁵¹ HE 287/1994, 55; Harenko ym. 2016, 515.

valokuvaajan oikeutta.⁵² Valokuvan kohteella ei puolestaan ole tekijänoikeutta kuvaan. Vaikka tilatun valokuvan tilaajalla ei olekaan tekijänoikeutta, hänellä on kuitenkin tiettyjä valokuvan käyttöön liittyviä oikeuksia. Muun muassa rikoslain yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen kielto turvaa kuvan kohteen oikeuksia. Lisäksi markkinoinnin alalla on omia sääntöjä muun muassa henkilön kuvan käytöstä markkinoinnissa.⁵³

Valokuvan motiivi ei ole suojattu eli kahden valokuvaajan kuvat voivat olla toistensa kaltaisia ja kummallakin kuvaajalla on valokuvaajan oikeus ottamaansa kuvaan. Kaikki valokuvat saavat siis tekijänoikeuslain 49 a §:n mukaista suojaa. Lainkohdan nojalla kansainvälistä tunnistusta saaneen kuvaajan kuva saa yhtäläisen suojan äidin kotialbumien kuvien kanssa. Tosin ammattivalokuvaaja voi vedota kuvissaan myös tekijänoikeussuojaan, äiti todennäköisesti ei.⁵⁴

Laissa eikä sen esitöissä käsitellä sitä, milloin valokuva saa teossuojan ja milloin se saa puolestaan suojaa tavallisena valokuvana. Tämä on jätetty oikeuskäytännön tehtäväksi. Jotta valokuva voi saada tekijänoikeussuojaa, sen on yllettävä teostasoon. Valokuvan tulisi ilmentää tekijän luovia ratkaisuja. Lisäksi kenenkään muun ei tulisi päätyä samanlaiseen lopputulokseen samanlaisessa kuvaustehtävässä. Voidakseen ylittää teoskynnyksen valokuvan tulee siis olla itsenäinen ja omaperäinen luomistyön tulos. Teostasoa koskevassa arvioinnissa ei ole merkitystä valokuvan laadukkuudella tai teknisyydellä. On kuitenkin perusteltua asettaa valokuvien teoskynnys melko korkealle ja rajata tekijänoikeussuoja koskemaan vain selkeästi tekijän luovuutta ilmentäviä sekä itsenäisiä ja omaperäisiä valokuvia. Tavallisen kuvan osalta riittää, että kuva on otettu. Yhtä lailla suojaa saavat esimerkiksi huonot ja epäonnistuneet henkilökuvat, elektronimikroskoopin pyyhkäisykuvat kuin korkealuokkaisiksi arvioitavat lehtikuvatkin. Teostason ylittymisellä ei enää nykyisin ole juurikaan merkitystä, sillä teossuoja ja tavallisen valokuvan suoja ovat lähentyneet huomattavasti. Tavalliset valokuvat saavatkin melkein yhtä laajaa suojaa kuin teosvalokuvat. Merkittävin ja isoin ero teosvalokuvien ja tavallisten valokuvien välillä koskee suoja-aikaa.⁵⁵

Valokuvan suoja-aika on 50 vuotta valokuvan valmistamisvuoden päättymisestä. Suoja-ajalla tarkoitetaan myös valokuvaajan yksinoikeuden voimassaoloaikaa. Valokuvan valmistamishetkeksi katsotaan se hetki, jolloin valokuva otetaan eli kun kuva kiinnittyy valoherkälle tai muulle vastaavalle alustalle tai tallentuu laitteen muistiin. Valmistaminen ei näin ollen vaadi

⁵² Haarmann 2014, 131. Harenko ym. 2016, 521.

⁵³ Sorvari 2010, 32.

⁵⁴ Haarmann 2014, 131.

⁵⁵ Harenko ym. 2016, 516-517.

esimerkiksi filmillä olevan valokuvan negatiivin kehittämistä. Jos esimerkiksi kuva on otettu vuonna 2013 ja kuvasta on teetetty paperikuva vuonna 2016, päättyy suoja-aika vuoden 2063 lopussa. Tavallisten valokuvien suoja-aika on lyhyempi verrattuna teosvalokuvaan. Teosvalokuvissa suoja-aika on voimassa koko tekijän eliniän ja 70 vuotta tekijän kuolinvuodesta. Esimerkiksi jos teosvalokuvan kuvaaja ottaa kuvan 25-vuotiaana ja elää 90-vuotiaaksi, valokuva-teos on suojan piirissä tekijän kuolemaan saakka eli 65 vuotta ja sen lisäksi 70 vuotta kuvaajan kuoleman jälkeen. Teosvalokuva saa tällöin suojaa yhteensä 135 vuotta.⁵⁶

Lisäksi valokuvaajalla on valokuvaansa sekä taloudellisia että moraalisia oikeuksia. Valokuvaajan taloudellisia oikeuksia ovat kappaleiden valmistaminen ja yleisön saataviin saattaminen. Moraalisia oikeuksia puolestaan ovat respektioikeus ja isyysoikeus. Taloudelliset ja moraaliset oikeudet koskevat kuvaa sekä muutettuna että muuttamattomana. Valokuvaa voidaan muuttaa esimerkiksi rajaamalla tai muulla tavoin käsittelemällä. Tekijänoikeuksista poiketen valokuvaaja voi luopua moraalista oikeuksistaan toisin kuin tekijä.⁵⁷

5.6 Luettelon ja tietokannan valmistajan suoja

Luettelon ja tietokannan valmistajan suojasta säädetään tekijänoikeuslain 49 §:ssä. Pykälän mukaan sillä, joka on valmistanut luettelon, taulukon, ohjelman tai muun sellaisen työn, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, taikka tietokannan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta, on yksinomainen oikeus määrätä työn koko sisällöstä tai sen laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisesta osasta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin.⁵⁸

Tekijänoikeuslain 49 §:n säännös antaa siis lähioikeussuojaa luetteloille, taulukoille ja muille töille, joissa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, sekä sui generis-suojaa tietokannoille. Sui generis-suoja on erityissuoja. Lähtökohtana tietokantasuojan saamiselle on huomattava panostus suojan kohteen sisällön keräämiseen, varmistamiseen tai esittämiseen. Luetteloilla tarkoitetaan puolestaan töitä, joissa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, esimerkiksi kalenterit tai puhelinluettelo. Säännöksen soveltamisen edellytys ei täyty, jos tuote ei sisällä suurta määrää tietoja. Tietokanta voi usein olla sähköisessä muodossa, mutta tämä ei ole välttämättömyyksiä. Tällä säännöksellä ei anneta suojaa varsinaisesti henkisellem luomistyölle vaan luettelon tai tietokannan valmistajan investoinneille. Teoskynnyksen ylittyessä suojan kohteet voivat

⁵⁶ Harenko ym. 2016, 522.

⁵⁷ Haarmann 2014, 132.

⁵⁸ TekijäL (404/1961).

saada tekijänoikeussuojaa lain tekijänoikeuslain 1 §:n nojalla luettelosuojan ja tietokantasuojan lisäksi.⁵⁹ Teoskynnyksen ylittymisen arvioinnissa luettelon ja tietokannan valmistajan lähioikeussuojalla suojataan aikaa, vaivaa ja rahankäyttöä, jonka aineiston kokoaminen on vaa-
tinut. Varsinaisen tekijänoikeuden puolella ei edellä mainituilla seikoilla ole merkitystä arvi-
oitaessa teoskynnyksen ylittymistä.⁶⁰

Yksi tekijänoikeuslainsäädännön periaatteista on, että tekijän- tai lähioikeussuoja ei ulotu tietoihin eli teosten tieto on vapaasti käytettävissä. Luetteloiden ja tiedostojen laadullisesti tai määrällisesti arvioidut epäolennaiset osat ovat käytettävissä lähioikeussuojan estämättä ja niiden yksittäisiä tietoja saa käyttää. Eli se, joka kerää suuren määrän tietoa, ei voi saada yksinoikeutta keräämäänsä tietosisältöön eikä yksittäiseen tietoon. Lain mukaan suojaa annetaan vain tietomassan yhdistelijän tekemälle työlle ja panostukselle. Tietojen käyttäminen, hyödyntäminen ja kokoaminen ovat sallittuja riippumatta säännöksen antamasta suojasta.⁶¹

Luetteloiden, taulukkojen ja tietokantojen suoja-aika on lyhyempi kuin teosten ja muiden lähioikeuksien kohteiden suoja-aika. Niiden yksinoikeus on voimassa, kunnes 15 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona työ valmistui. Valmistumisvuodesta laskettava suoja-aika varmistaa sen, että julkaisemattomat luettelot ja tietokannat eivät voi saada ikuista suojaa. Suoja-aika on 15 vuotta siitä vuodesta, jona työ saatettiin ensimmäisen kerran yleisön saataviin, jos luettelo tai tietokanta saatetaan yleisön saataviin ennen kuin valmistamisesta kulunut suoja-aika on kulunut umpeen.⁶²

5.7 Uutissuoja

Uutissuojasta säädetään tekijänoikeuslain 50 §:ssä. Pykälän mukaan ulkomaisen uutistoimiston tai ulkomaissa olevan kirjeenvaihtajan sopimuksen nojalla antamaa sanomalehtitiedotusta ei saa vastaanottajan suostumuksetta saattaa yleisön saataviin sanomalehden tai radion välityksellä, ennen kuin kaksitoista tuntia on kulunut siitä, kun se julkistettiin Suomessa.⁶³

Säännöksen taustalla on kansainvälinen tekijänoikeussäätely. Säännöksellä suojataan sähkösanoman tai kirjeenvaihtajan laatimaa tiedotusta sellaisenaan, eikä uutisen tietosisältöä. Säännös koskee vain ulkomaista sanomalehtitiedotusta, sillä sen antamista kotimaisille

⁵⁹ Harenko ym. 2016, 497-498.

⁶⁰ Sorvari 2010, 30-31.

⁶¹ Sorvari 2010, 31; Harenko ym. 2016, 499.

⁶² Harenko ym. 2016, 509.

⁶³ TekijäL (404/1961).

sanomalehtitiedotuksille ei ole pidetty tarpeellisena. Kotimaisista tiedotuksista saadaan helposti tieto toisista kotimaisista lähteistä niin nopeasti, että säännöksen mukaisella lyhyellä suojalla ei olisi konkreettista merkitystä. Nykyisin säännöksen merkitys on vähäinen, sillä tiedotusvälineiden toimintatavat ovat olennaisesti muuttuneet vuosien varrella.⁶⁴

6 Tekijänoikeuden luovuttaminen ja siirtäminen

Tekijänoikeuden siirtämisestä ja luovuttamisesta on säädetty tekijänoikeuslain 3 luvussa. Tekijänoikeus taloudellisiin oikeuksiin voidaan luovuttaa joko kokonaan tai osittain. Moraalisista oikeuksista tekijä ei normaalisti voi luopua. Moraaliset oikeudet jäävät tekijälle, vaikka taloudelliset oikeudet olisikin luovutettu. Moraalisista oikeuksista voidaan luopua vain, jos kysymyksessä on laadultaan ja laajuudeltaan rajoitettu teoksen käyttäminen.⁶⁵

Tekijänoikeudet luovutetaan sopimuksin ja selvyiden vuoksi on kannattavaa sopia oikeuksien luovutuksesta ja ehdoista kirjallisesti. Sopimusvapauden nojalla myös suullinen sopimus on pätevä, mutta riitatilanteissa siihen on vaikea vedota. Se, jolle tekijänoikeus on luovutettu ei saa muuttaa teosta eikä luovuttaa oikeutta toiselle, ellei toisin ole sovittu. Teoskappaleen luovutukseen ei sisälly tekijänoikeuden luovutus. Teoskappaleen omistus ei siis oikeuta käyttämään teosta tekijän yksinoikeuden rajaamiin tarkoituksiin, esimerkiksi teoksen julkiseen esittämiseen, johon tarvitaan aina tekijän lupa.⁶⁶

Tekijänoikeuksista voidaan luopua myös merkitsemällä ne Creative Commons -lisenssillä (CC). CC-lisenssijärjestelmässä oikeudenhaltija antaa muille haluamansa vapaudet teoksensa uudelleen käyttämisestä. CC-työkalujen avulla teoksia on mahdollista julkaista internetissä niin, että niitä on helppo löytää. CC-lisensioinnin lähtökohtana on, että muilla on oikeus tehdä teoksesta kopioita, esittää ja näyttää se julkisesti, levittää ja välittää sitä eteenpäin ja tehdä siitä johdannaisiteoksia. CC-lisenssijärjestelmä koostuu neljästä eri ehdosta, joiden yhdistelmästä muodostuu kuusi päälisenssiä. Taulukoissa 1 ja 2 on kuvattu CC-lisenssijärjestelmän pääehdot ja päälisenssit.⁶⁷

⁶⁴ Harenko ym. 2016, 525.

⁶⁵ TekijäL (404/1961); Tekijänoikeuden tiedostus- ja valvontakeskus ry 2020.

⁶⁶ TekijäL (404/1961); Tekijänoikeuden tiedostus- ja valvontakeskus ry 2020.

⁶⁷ Forss 2014, 272.

Pääehdot	Sisältö
BY (nimeä)	Teosta saa kopioida, levittää, näyttää ja esittää julkisesti ja sitä saa luoda johdannaisteoksia tekijän tai oikeudenhaltijan nimi mainiten
NC (epäkaupallinen)	Teosta saa kopioida, levittää, näyttää ja esittää julkisesti ja siitä saa luoda johdannaisteoksia, mutta ei kaupallisiin tarkoituksiin
ND (ei muutoksia)	Teosta saa kopioida, levittää ja näyttää ja esittää julkisesti, mutta siitä ei saa luoda johdannaisteoksia
SA (tarttuva eli jaa samoin)	Teoksen johdannaisteoksia saa levittää vain samalla lisenssillä kuin alkuperäistä teosta

Taulukko 1: CC lisenssijärjestelmän pääehdot ⁶⁸

Päälisenssit	Lyhenne
Nimeä	CC BY
Nimeä – jaa samoin	CC BY-SA
Nimeä – ei muutoksia	CC BY-ND
Nimeä – epäkaupallinen	CC BY-NC
Nimeä – epäkaupallinen jaa samoin	CC BY-NC-SA
Nimeä – ei muutoksia epäkaupallinen	CC BY-NC-ND

Taulukko 2: CC-lisenssijärjestelmän päälisenssit ⁶⁹

Tekijän kuoltua sovelletaan tekijänoikeuteen avio-oikeutta, perintöä ja testamenttia koskevia sääntöjä. Tekijän kuoltua moraaliset ja taloudelliset oikeudet siis siirtyvät perintönä perillisille ja tekijä voi testamentata tekijänoikeutensa samanlailla kuin muun omaisuutensakin. Tekijä saa testamentilla antaa määräyksiä tekijänoikeutensa käytöstä tai valtuuttaa toisen antamaan määräyksiä. Määräykset sitovat myös leskeä sekä rintaperillistä, ottolasta ja tämän jälkeläistä. Jos tekijällä ei ole perintökaaren mukaisia perijöitä eikä hän ole tehnyt testamenttia, tekijänoikeus menee muun perinnön tavoin valtiolle. ⁷⁰

⁶⁸ Forss 2014, 272⁶⁹ Forss 2014, 272⁷⁰ TekijäL (404/1961); PK (40/1965)

7 Tekijänoikeuden loukkaus

Tekijänoikeuden loukkaus on tekona rangaistava ja sillä voi olla rikosoikeudellisia, siviilioikeudellisia ja menettämisseuraamuksia. Rangaistavat loukkaukset jaotellaan niiden vakavuuden perusteella kahteen tekemuotoon tekijänoikeusrikkomukseen ja -rikokseen. Muita rangaistavia tekoja ovat esimerkiksi laittomasti valmistettujen teoskappaleiden maahantuonti.⁷¹ Tekijänoikeusrikkomuksen seuraamuksista on säädetty tekijänoikeuslain 56 a §:ssä ja tekijänoikeusrikoksesta rikoslain 49 luvun 1 §:ssä. Loukkauksista tekijänoikeusrikos on törkeämpi tekemuoto. Tekijänoikeuden loukkauksesta seuraa kielto jatkaa loukkaavaa toimintaa ja hyvitysvastuu, lisäksi joissain tapauksissa myös vahingonkorvauslakiin perustuva vahingonkorvausvastuu.⁷²

Tekijänoikeusrikkomuksesta voidaan tuomita sakkoihin, jollei teko ole rangaistava rikoslaissa tarkoitettuna tekijänoikeusrikoksena. Rikkomukseen voidaan tekijänoikeuslain mukaan tuomita, jos tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta valmistaa teoksesta kappaleen tai saatata teoksen yleisön saataviin lain säännösten vastaisesti tai rikkoo moraalisten oikeuksien säännöksiä. Myös muusta tekijänoikeuslain rikkomisesta voidaan tuomita tekijänoikeusrikkomukseen. Lisäksi jos tuo maahan tai kuljettaa Suomen läpi teoksen kappaleita, joiden tietää tai joita on perusteltua syytä epäillä valmistetuiksi ulkomailla sellaisissa olosuhteissa, että valmistaminen Suomessa olisi ollut rangaistavaa lain mukaan, on tuomittava tekijänoikeusrikkomukseen. Tekijänoikeusrikkomuksena ei kuitenkaan pidetä muutaman kappaleen valmistamista yksityiseen käyttöön.⁷³

Tekijänoikeusrikos on puolestaan rikkomusta törkeämpi ja siitä voidaan tuomita sakkoon tai enintään kahden vuoden vankeuteen. Jotta tekijänoikeusrikoksen tunnusmerkit täyttyvät, on teon loukattava toisen oikeutta ansiotarkoituksessa ja kun teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa loukatun oikeuden haltijalle. Tekijänoikeusrikoksessa loukkaus voi kohdistua joko varsinaiseen tekijänoikeuteen tai lähioikeuteen. Tekijänoikeusrikokseen voidaan tuomita myös, jos tuo maahan teoksen tai lähioikeuden suojaaman kappaleen, joka on valmistettu siten, että se Suomessa valmistettuna tai jäljennettynä loukkaisi oikeudenhaltijan oikeutta. Nämä säännökset pätevät myös internetissä, mutta tietoverkossa tai tietojärjestelmän avulla tekijänoikeutta loukattaessa rangaistavuus ei edellytä, että tekijällä olisi

⁷¹ Sorvari 2010, 181.

⁷² Pihlajarinne 2014, 194-196; RL (39/1889)

⁷³ TekijäL (404/1961).

ollut ansiotarkoitus. Tässä riittää, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa loukatun oikeuden haltijalle.⁷⁴

	TEKIJÄNOIKEUSRIKKOMUS	TEKIJÄNOIKEUSRIKOS
Rangaistus	Sakko	Sakko tai enintään 2 vuotta vankeutta
Kuvaus tekotavasta	Tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta	Ansiotarkoituksessa + teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa loukatun oikeuden haltijalle
Laki ja §	TekijäL, 56 a §	RL, 49 luku 1 §

Taulukko 3: Tekijänoikeusrikkomuksen ja -rikoksen erot⁷⁵

Edeltävässä taulukossa on tiivistetty tekijänoikeusrikkomuksen ja tekijänoikeusrikoksen erot. Lisäksi tekijänoikeuden loukkauksesta on suoritettava kohtuullinen hyvitys tekijänoikeuden haltijalle. Hyvitys on suoritettava, vaikka loukkaaja olisi teko hetkellä toiminut vilpittömässä mielessä eikä siis ole tiennyt loukkaavansa toisen tekijänoikeutta. Jos loukkaaja on toiminut tahallaan ja tuottamuksellisesti, hänen tulee maksaa korvaus myös muusta menetyksestä, kuten rikoksesta aiheutuneesta menetyksestä, kärsimyksestä ja muusta haitasta.⁷⁶

Tekijänoikeusrikkomuksista ja -rikoksista löytyy muutamia esimerkkejä oikeuskäytännöstä. Tekijänoikeusrikkomuksesta löytyy tapaus, jossa A oli ilman B:n lupaa maalannut öljyvärimaalauksen B:n ottamasta metsoaiheisesta valokuvasta, johon B:llä oli tekijänoikeuslain 49 a §:n mukaiset valokuvaajan oikeudet. A:n maalaus vastasi sekä kokonaisvaikutelmaltaan että yksityiskohdiltaan lähes täysin valokuvaa. A oli lisäksi ottanut maalauksestaan valokuvan ja tarjonnut maalausta ja valokuvan vedoksia myytäväksi. Korkein oikeus katsoi ratkaisusta ilmenevillä perusteilla A:n valmistaneen B:n valokuvasta kappaleita ja saattaneen niitä yleisön saataviin ja siten syyllistyneen tekijänoikeusrikkomukseen. Lisäksi A velvoitettiin suorittamaan B:lle kohtuullisena hyvityksenä 300 euroa korkoineen.⁷⁷

Oikeuskäytännöstä löytyy myös tapaus, jossa henkilö on tuomittu tekijänoikeusrikoksesta. Tapauksessa A oli kopioinut työnantajansa yrityssalaisuuksia sisältäneitä tietokantoja ja

⁷⁴ Haarmann & Mansala 2012, 156; TekijäL (404/1961)

⁷⁵ TekijäL (404/1961); RL (39/1889)

⁷⁶ Haarmann & Mansala 2012, 160

⁷⁷ KKO 2018:21

tiedostoja sekä perustanut tämän jälkeen kilpailevan yhtiön ja käyttänyt kopioimiaan tietoja yrityksensä käyttöön. Hovioikeus oli lukenut A:n syyksi tekijänoikeusrikoksen ja yritysvakolun. Korkein oikeus kuitenkin hylkäsi syytteen yritysvakoilusta. A:n teon katsottiin tapahtuneen ansiotarkoituksessa ja teko katsottiin olevan omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa ja vahinkoa A:n entiselle työnantajalle. Korkein oikeus tuomitsi A:n tekijänoikeusrikoksesta 40 päiväsakkoon á 22 euroa eli yhteensä 880 euron sakkorangaistukseen.⁷⁸

8 Tekijänoikeusneuvosto

Tekijänoikeusneuvosto toimii opetus- ja kulttuuriministeriön asiantuntija elimenä. Sen tehtävä on auttaa opetus- ja kulttuuriministeriötä käsittelemään tekijänoikeutta koskevia asioita. Tämän lisäksi tekijänoikeusneuvosto antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Neuvostosta säädetään tekijänoikeuslaissa ja asetuksessa.⁷⁹ Tekijänoikeusneuvosto saa kysymyksiä yleensä tekijänoikeussuojan kohteeseen, teostasoon ja teosten muunnelmasuhteeseen liittyen. Lisäksi tyypillisiä kysymyksiä ovat erilaiset rajoitussäännösten soveltamiseen liittyvät kysymykset.⁸⁰

Työskentely neuvostossa tapahtuu pääsääntöisesti kirjallisesti. Sen kokoukset eivät ole julkisia. Tarvittaessa neuvosto voi kuitenkin järjestää suullisia kuulemisia. Mahdolliselle vastapuolelle annetaan tiedoksi lausuntopyyntö ja samalla hänelle varataan mahdollisuus esittää vastineensa. Jos lausuntoa pyytää jokin viranomainen esimerkiksi syyttäjä tai tuomioistuin, ei asianosaisia kuulla neuvostossa. Tällöin lausunto pohjautuu viranomaisen toimittamiin asiakirjoihin.⁸¹

Valtioneuvosto asettaa tekijänoikeusneuvoston kokoonpanon opetus- ja kulttuuriministeriön ehdotuksesta. Tekijänoikeusneuvosto määrätään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Neuvoston tämän hetkinen toimintakausi on 15.10.2018 - 14.10.2021. Keskeisen tekijänoikeuslaissa säädettyjen oikeuksien haltijat ja suojakohteiden käyttäjät ovat edustettuina neuvostossa. Näiden tahojen ulkopuolelta nimetään puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja ainakin yksi jäsenistä.⁸² Tekijänoikeusasetuksen (574/1995) mukaan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja

⁷⁸ KKO 2015:42

⁷⁹ Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020

⁸⁰ Harenko ym. 2016, 572.

⁸¹ Harenko ym. 2016, 573.

⁸² Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020.

vähintään yhden muun jäsenen sekä heidän varajäsentensä tulee olla oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneita sekä perehtyneitä tekijänoikeuteen.⁸³

Tekijänoikeusneuvosto ei anna lausuntoja sopimuksia koskevista erimielisyyksistä, joita ovat esimerkiksi sopimusten tulkintaa tai korvausten määrää koskevat kysymykset, vaan on pitäytynyt lain soveltamista koskevien asioiden käsittelyssä. Lainsäätäjän alkuperäinen ajatus on ollut, että neuvosto antaisi lausuntoja myös korvauskysymyksissä, mistä neuvoston toiminta on kuitenkin nykyisin loitontunut. Tekijänoikeusneuvosto antaa lausuntonsa sille toimitetun aineiston pohjalta eli se ei tutki näyttökysymyksiä. Vaikka tekijänoikeusneuvoston lausunnot eivät ole oikeudellisesti sitovia, niillä on silti ollut tekijänoikeuslain tulkintaa ohjaavaa merkitystä. Vuosilta 1986-1995 neuvoston lausunnot on julkaistu kirjoissa. Nykyään lausuntoja julkaistaan opetus- ja kulttuuriministeriön kotisivuilla.⁸⁴

Alle on koottu lyhyitä ja havainnollistavia esimerkkejä tekijänoikeusneuvoston lausunnoista, jotka liittyvät opinnäytetyössä käsiteltyihin aiheisiin.

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausunnossaan (TN 2018:9) opinnäytetyön tekijänoikeutta. Lausunnossa todetaan, että kirjallisia teoksia ovat muun muassa romaanit, muistiot, raportit, lehtiartikkelit ja opinnäytetyöt. Se yltääkö jokin kirjallinen tai taiteellinen tuote teostasoon, ratkaistaan tapauskohtaisesti. Lausunnossaan se on todennut, että opinnäytetyötä on pidettävä tekijänoikeuslain 1 §:n mukaisena teoksena, jos tekijä on tehnyt itsenäisiä valintoja kirjoittaen tekstin täydentävine lisätietoineen. Lisäksi työn täytyy synnyttää omaperäinen ja itsenäinen kokonaisuus sanojen valitsemisen, yhdistämisen ja järjestämisen kautta.⁸⁵

Tekijänoikeusneuvoston lausunnossa TN 2013:3 käsitellään valokuvan teostasoa. Lausunnossaan neuvosto päätyi siihen, että tasavallan presidentti Urho Kekkosesta ja hänen seurueestaan Havaijilla otettu Noottikriisi-kuva on tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettu teos. Tekijänoikeusneuvosto on katsonut, että valokuva ilmentää dramaattista tunnelmaa, jonka kuvaaja on rakentanut luovilla valinnoilla esimerkiksi valojen käytössä, ajoituksessa, syväterävyydessä sekä kuvan sommittelussa ja rajaamisessa. Tekijänoikeusneuvosto pitää kuitenkin teoskynnyksen ylittymistä rajatapauksena.⁸⁶

Luetteloiden ja tietokantojen suojaan käsitellään muun muassa tekijänoikeusneuvoston lausunnoissa TN 1993:4 ja TN 2008:10. Lausunnossa TN 1993:4 käsitellään monistesarjan suoja-

⁸³ TekijäA 19 §

⁸⁴ Harenko ym. 2016 573-574.

⁸⁵ TN 2018:9

⁸⁶ TN 2013:3.

Lausunnossa todetaan, että matematiikan malliratkaisujen 403 sivuinen monistesarja, joka sisälsi ratkaisut 1 203 laskutehtävään saa luettelon suojaa, sillä monistesarjassa oli yhdisteltyä suuri määrä tietoja.⁸⁷ Tekijänoikeusneuvoston lausunnossa TN 2008:10 todetaan, että 3-sivuinen kurssiohjelmaan liittyvä dokumentti ei ollut riittävän omaperäinen tai itsenäinen saadakseen teostason, vaikka se sisälsi taulukoita kurssien sisällöistä ja aikatauluista. Kurssimateriaaliin ei sisältynyt suurta määrää tietoa eikä sen sisällön kerääminen ollut vaatinut huomattavaa panostusta, joten luettelo- ja tietokantasuoja ei tullut myöskään kyseeseen.⁸⁸

9 Tekijänoikeusjärjestöt

Tekijänoikeudella suojatun teoksen käyttäminen vaatii lähtökohtaisesti aina tekijän luvan, ellei sitä käytetä lain rajoitussäännösten sallimissa tapauksissa. Tekijä myöntää luvan joko itse tai hänen puolestaan käyttöluvan voi luovuttaa se, jolle tekijä on antanut luvan myöntää teoksen käyttöluvia tai jolle tekijä on siirtänyt oikeutensa hallinnoitaviksi. Tekijän puolesta teoksen käyttöluvan voi antaa esimerkiksi tekijänoikeuksien yhteishallinnointiorganisaatio. Tällöin tekijän tekijä on luovuttanut sopimuksin, valtakirjalla tai muulla valtuutuksella oikeutensa järjestön hallinnoitaviksi ja valvottaviksi. Näitä tekijänoikeuden yhteishallinnointiorganisaatioita ovat tekijänoikeusjärjestöt.⁸⁹ Tekijänoikeusjärjestöt edustavat tietyn alan tekijöitä, esittäviä taiteilijoita ja yrityksiä. Ne keräävät ja tilittävät näille kuuluvia tekijänoikeuskorvauksia. Lisäksi tekijänoikeusjärjestöt voivat hoitaa sopimuslisenssijärjestöinä käyttöluvasioita opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymispäätöksellä. Ministeriö voi myös antaa järjestöille korvauksia ja käyttömaksuja koskevia erityistehtäviä.⁹⁰

Tekijänoikeusjärjestöjen tehtävänä on myöntää lupia suojatun aineiston käyttämiseen, periä aineiston käyttämisestä korvauksia ja tilittää korvaukset oikeuksien haltijoille noudattaen tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista annettua lakia ja järjestön piirissä päätettäviä tilityssääntöjä. Tekijänoikeusjärjestöjen toiminta helpottaa ja yksinkertaistaa oikeuksien hankintaa sekä korvausten maksamista kotimaisille ja ulkomaisille oikeudenhaltijoille teosten käyttäjien näkökannalta. Myös tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden ammatilliset yhdistykset ja toimialajärjestöt voivat neuvotella oikeuksien käyttämisen yleisistä ehdoista esimerkiksi kustantajien ja radio- ja televisioyritysten kanssa sekä tarjota jäsenkunnalleen opastusta tekijänoikeudellisissa kysymyksissä.⁹¹

⁸⁷ TN 1993:4.

⁸⁸ TN 2008:10.

⁸⁹ HE 181/2014 vp, 11

⁹⁰ Opetus- ja kulttuuriministeriö (Tekijänoikeusjärjestöt)

⁹¹ Opetus- ja kulttuuriministeriö (Tekijänoikeusjärjestöt).

Suomessa toimii seitsemän tekijänoikeusjärjestöä, joita ovat APFI, Filmex, Gramex, Kopiosto, Kuvasto, Sanasto ja Teosto. Järjestöjen lisäksi tekijänoikeudellista tiedotusta ja valvontaa suorittaa Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry. Se on useiden järjestöjen yhdessä perustama ja sen tehtäviin kuuluu muun muassa tekijänoikeuspiratismiin vastainen työ. Tekijänoikeuden alan yleisenä keskustelufoorumina puolestaan toimii Suomen tekijänoikeudellinen yhdistys ry. Yhdistyksen piirissä toimii tekijänoikeutta koskevia selvityksiä ja muuta aineistoa julkaiseva Tekijänoikeusinstituutti. Lisäksi yhdistyksen alaisuudessa toimii Tekijänoikeuden tietokeskus, joka on tekijänoikeuden alan erikoiskirjasto. Tekijänoikeuden tietokeskukseen on koottuna keskeinen tekijänoikeuskirjallisuus.⁹²

Audiovisual Producers Finland eli APFI ry:n tehtävänä on valvoa audiovisuaalisen sisältötuotantoalan tuottajien oikeuksia ja etuja. APFI edistää myös audiovisuaalisten tuottajien kansainvälistymistä ja järjestää alan tapahtumia ja kilpailuita. APFI tukee tuotantoyhtiöitä sekä sopimus- että tekijänoikeusasioissa. APFI:n tavoitteena on kehittää alan liiketoimintaa kilpailukykyisemmäksi ja kansainvälisemmäksi. APFI on perustettu keväällä 2018, kun Tuotos ry, Elokuvatuottajat ry, SATU ry sekä Audiovisual Finland ry yhdistyivät.⁹³

Filmex ry on näyttelijöiden tekijänoikeusjärjestö. Se neuvottelee näyttelijöiden tekijänoikeuksia koskevia sopimuksia. Lisäksi Filmex kerää sopimuksista saatavia tuloja tekijänoikeuskorvauksista ja tilittää ne näyttelijöille. Kerätyt tekijänoikeuskorvaukset jaetaan suoraan oikeudenhaltijoille henkilökohtaisesti tilitettävänä korvauksina. Filmexin tavoitteena on parantaa näyttelijöiden tekijänoikeudellista asemaa.⁹⁴

Gramex ry on esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys, joka edustaa muun muassa muusikoita, laulusolisteja, kapellimestareita ja musiikkituottajia. Gramexin tehtävänä on kerätä tekijänoikeuskorvauksia ja tilittää ne edelleen niihin oikeutetuille sekä myöntää lupia musiikin käyttöön. Lisäksi se valvoo ja edistää esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien oikeuksia.⁹⁵

Kopiosto ry on tekijöiden, kustantajien ja esittävien taiteilijoiden yhteinen tekijänoikeusjärjestö. Kopioston asiakkaita ovat oppilaitokset, yritykset ja julkishallinto. Kopioston luvalla asiakkaat voivat kopioida ja käyttää digitaalisesti tekijänoikeuden suojaamia julkaisuja ja teoksia sekä hyödyntää monipuolisesti tv-sisältöjä. Kopiosto valvoo valokopiointiin, televisio- ja

⁹² Opetus- ja kulttuuriministeriö (Tekijänoikeusjärjestöt).

⁹³ Audiovisual Producers Finland - APFI ry 2020.

⁹⁴ Filmex 2020.

⁹⁵ Gramex 2020.

radio-ohjelmien tallentamiseen ja radio- ja televisiolähetysten edelleen lähettämiseen liittyviä oikeuksia. Kopiosto mahdollistaa tekijänoikeuksilla suojattujen julkaisujen ja audiovisuaalisten teosten vaivattoman ja vastuullisen käytön. Kopiosto myöntää teosten käyttöluvia ja tilittää perityt korvaukset teosten tekijöille ja kustantajille.⁹⁶

Kuvasto ry on visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusyhdistys. Sen tehtävänä on valvoa, turvata ja edistää kuvataiteilijoiden tekijänoikeuksia. Kuvasto myöntää lupia kuvataiteen teosten käyttäjille ja hallinnoi kuvataiteen jälleenmyyntikorvausta. Kuvasto tilittää keräämänsä tekijänoikeuskorvaukset kuvataiteilijoille ja oikeudenhaltijoille.⁹⁷

Teosto on säveltäjien, sanoittajien, sovittajien ja musiikinkustantajien tekijänoikeusjärjestö. Se valvoo näiden oikeuksia musiikin julkiseen esittämiseen ja tallentamiseen äänitteille. Teosto myy musiikin käyttöön lupia ja kerää korvaukset musiikin käytöstä tekijöiden puolesta. Teosto myy käyttöluvia esimerkiksi radioyhtiöille, konserttien järjestäjille ja Spotifyn kaltaisille online-palveluille. Korvaukset tilitetään asiakkaana oleville musiikkiteosten tekijöille ja kustantajille. Teosto edustaa yli 30 000 kotimaista ja lähes kolmea miljoonaa ulkomaista musiikin tekijää ja kustantajaa.⁹⁸

Sanasto ry on kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö. Se hallinnoi ja edistää kirjailijoiden ja kääntäjien tekijänoikeuksia ja valvoo tekijänoikeuksien toteutumista ja neuvoa tekijänoikeuskysymyksissä. Sanasto myös muiden tekijänoikeusjärjestöjen tapaan kerää ja tilittää tekijänoikeuskorvauksia esimerkiksi kirjallisuuden tv- ja radiokäytöstä, kirjastolainamisesta sekä julkisesta esittämisestä. Sanaston ei myönnä lupia teoksen muuntamiseen toiseen taiteenlajiin tai teoksen kääntämiseen.⁹⁹

10 Tekijänoikeuksien huomioiminen internetissä ja sosiaalisessa mediassa

Tekijänoikeudet tulee huomioida internetissä ja sosiaalisessa mediassa. Lähtökohtaisesti tekijänoikeus syntyy automaattisesti, kun sosiaalisessa mediassa julkaistava teksti tai valokuva luodaan. Suomessa tekijänoikeudella suojattua materiaalia ei tarvitse erikseen rekisteröidä tai ilmaista ©-merkillä¹⁰⁰. ©-merkillä voidaan kuitenkin ilmaista, että kuvaa ei ole tarkoitettu muiden käyttöön. Lisäksi teosten tulee olla itsenäisiä ja omaperäisiä, jotta ne voivat nauttia

⁹⁶ Kopiosto 2020.

⁹⁷ Kuvasto 2020 (Tietoa kuvastosta).

⁹⁸ Teosto 2020. (TEOSTO EDUSTAA MUSIIKINTEKIJÖITÄ)

⁹⁹ Sanasto. (Tietoa sanastosta)

¹⁰⁰ ©-merkki tulee englanninkielisestä sanasta ”copyright”.

tekijänoikeuden suoja. Teoskynnyksen määrittäminen ei kuitenkaan ole helppoa, vaikka lähioikeuksille taataankin melkein samat oikeudet kuin teoksille.¹⁰¹

Lähtökohtaisesti siteerausnoikeuden puitteissa sosiaalisessa mediassa voi siteerata muiden tekstejä ja julkaista sosiaalisesta mediasta poimittuja tietoja. Sosiaalisessa mediassa lainatessa muiden tekstejä on kuitenkin hyvän tavan mukaista mainita lähde. Lisäksi on syytä muistaa, että tekijällä säilyy aina moraalinen oikeus teokseensa eli tekijän nimi aina hyvä mainita. Teosta ei myöskään saa käyttää loukkaavalla tavalla. Sosiaalisessa mediassa ei pidä myöskään levittää kuvia, jollei ole varma niiden tekijänoikeuksista. Kuvaajalta on kysyttävä lupa kuvan julkaisemiseen ja tarvittaessa myös kuvassa esiintyviltä henkilöiltä, vaikka heillä ei olekaan tekijänoikeutta kuvaan.¹⁰² Esimerkiksi Facebookissa jaettuun kuvaan tulisi liittää valokuvaajan nimi tai linkki kuvan lähteeseen.

Sosiaalisen median alustapalvelut, kuten Facebook, voivat kuitenkin sopimusehdoillaan poiketa tekijänoikeuslain säännöksistä. Tekijänoikeuksista ja niiden luovuttamisesta voidaan aina sopia. Lähtökohtaisesti valokuvan lataaminen internetiin ja luvan antaminen toisille sen edelleen käyttöä varten on vapaasti sovittavissa asianosaisten kesken. Lisäksi valokuva on edelleen luovutettavissa, kunhan siitä on sovittu. Tämän johdosta verkkopalvelun käyttäjäsovimuksen ehdot voivat oikeuttaa sopimuksen ulkopuolisiakin tahoja käyttämään tekijänoikeuden suojaamaa materiaalia. Tämä edellyttää, että sopimusehtoihin sitoutuneella valokuvan internetiin ladanneella henkilöllä on ollut oikeus määrätä tekijän- tai lähioikeuksien suojaamasta sisällöstä. Sellaisen valokuvan käyttöä, joka perustuu tekijänoikeuslain rajoitussäännöksiin ja jossa käyttäjä on sopimuksen ulkopuolinen kolmas taho, ei voi rajoittaa sopimuksen osapuolten keskinäisellä sopimuksella.¹⁰³

Internetissä ja sosiaalisessa mediassa teosten yksityinen kopiointi on sallittua. Eli teoksia saa kopioida omaan tai perheen ja läheisten ystävien käyttöön. Lain mukaan yksityiseen käyttöön saa kopioida vain muutamia kopioita eli 2-4 kappaletta. Kopioitavan teoksen on oltava kuitenkin laillisesti valmistettu ja tietoverkosta kopioitaessa laillisesti yleisön saatavilla. Omaan käyttöön on siis kiellettyä ladata internetin välityksellä luvattomasti jaossa oleva elokuva tai musiikkitiedosto. Tietokoneohjelmia ja -pelejä ei saa kopioida internetistä lainkaan ja niistä saa ottaa vain varmuuskopion, jonka laillinen käyttö vaatii. Lisäksi tekijöillä on oikeus saada korvaus teoksen yksityisestä kopioinnista. Korvaus tilitetään tekijöille hyvitysmaksulla.

¹⁰¹ Wision Law 2018; Forss 2014, 272.

¹⁰² STT

¹⁰³ TN 2016:3

Suomessa valtio maksaa yksityisen kopioinnin korvauksen siihen varatusta määrärahasta. Hyvitysmaksujärjestelmän johdosta yksityinen kopiointi onkin sallittua.¹⁰⁴

11 Tekijänoikeuden kansainvälisyys

Tekijänoikeus on todella kansainvälinen oikeudenala, sillä sen suojaamia teostyypppejä levitetään rajojen ylitse muihin maihin. Kaikki tärkeimmät tekijänoikeudelliset sopimukset perustuvat kansallisen kohtelun ja vähimmäissuojan periaatteelle. Tärkeitä tekijänoikeudellisia sopimuksia ovat Bernin yleissopimus, Rooman sopimus, TRIPS-sopimus, WIPO:n tekijänoikeussopimus sekä esitys- ja äänitesopimus.¹⁰⁵ Kansallisen kohtelun periaatteessa toisen sopijavaltion kansalaisille on annettava sama suoja kuin valtio antaa omille kansalaisilleen. Vähimmäissuojan periaatteessa sopimuksessa tulee osoittaa tietyt vähimmäisoikeudet, jotka on aina annettava myös toisen sopijavaltion kansalaisille.¹⁰⁶

11.1 Tekijänoikeudet ja EU

Euroopan unionin lainsäädäntö on tärkeä osa tekijänoikeuden kansallista sääntelyjärjestelmää. Tekijänoikeuksia ja lähioikeuksia koskevat EU:n perussopimusten mukaiset perusperiaatteet muun muassa tavaroiden ja palveluiden vapaasta liikkuvuudesta sekä kansalaisuuteen perustuvasta syrjinnän kiellosta. Lisäksi tekijänoikeuksilla on tärkeä merkitys EU:n sisämarkkinoiden kehittämisessä, sillä niiden merkitys on kasvanut digitaalisen kehityksen johdosta. Digitaalinen kehitys ja uudet liiketoiminnan muodot ovatkin johtaneet eri oikeudenalojen ja tekijänoikeuden vuorovaikutukseen. Tekijänoikeuksien kasvava merkitys on näkynyt EU:n strategioiden lisäksi yksittäisten direktiivien ja asetusten antamisessa.¹⁰⁷

EU:ssa on hyväksytty yhdeksän tekijänoikeuksia ja lähioikeuksia koskevaa direktiiviä. Direktiivit ovat jäsenvaltioille osoitettuja lainsäädäntöohjeita. Direktiivi sisältää ohjeistuksen siitä, millä tavoin kansallisen lainsäätäjän on yhdenmukaistettava lainsäädäntöään. Lisäksi direktiivissä on määritelty jokin määräaika, johon mennessä direktiivin säännökset on saatettava osaksi jäsenvaltioiden lainsäädäntöä. Direktiivien lisäksi tekijänoikeuksia sääntelevät

¹⁰⁴ Tekijanoikeus.fi

¹⁰⁵ Harenko ym. 2016, 9; Karhu 2012, 76-77.

¹⁰⁶ Karhu 2012, 77.

¹⁰⁷ Harenko ym. 2016, 11-12.

tuoteväärännösasetukset sekä teollis- ja tekijänoikeuksien tullivalvontaa koskeva asetus. Direktiiveistä poiketen asetukset tulevat voimaan sellaisinaan jäsenmaissa.¹⁰⁸

11.2 EU:n tekijänoikeusdirektiivi

EU:n tekijänoikeusdirektiivi eli direktiivi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla (DSM) on osa EU-komission laajaa digitaalisten sisämarkkinoiden strategiaa.¹⁰⁹ Euroopan parlamentti hyväksyi direktiivin 26.3.2019 istunnossaan ja direktiivi annettiin 17.4.2019. Suomen ja muiden EU:n jäsenmaiden tulee sisällyttää direktiivi osaksi kansallista lainsäädäntöä viimeistään vuonna 2021.¹¹⁰ Suomen tekijänoikeuslakiin muutokset valmistelee opetus- ja kulttuuriministeriö.

Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyvät yhdessä asetuksen, direktiivin tai päätöksen komission ehdotuksesta. Tämä tavallinen lainsäätämismenettely on EU:n pääsääntöinen menettely ja se sisältyy Lissabonin sopimukseen. Tavallisessa lainsäätämismenestyksessä sekä Euroopan parlamentti että neuvosto ovat lainsäätäjinä samanarvoisia. Joissain tapauksissa Euroopan parlamentti hyväksyy EU-lainsäädäntöä, jolloin neuvosto vain osallistuu menettelyyn tai toisin päin eli neuvosto hyväksyy ja parlamentti vain osallistuu lainsäätämiseen. Edellä mainittua kutsutaan erityiseksi lainsäätämismenestykseksi ja sitä noudatetaan vain perussopimuksissa määrättyissä erityistapauksissa.¹¹¹

11.3 Direktiivin tausta

Se miten teoksia ja muuta suojattua aineistoa luodaan, tuotetaan, jaellaan ja hyödynnetään, on muuttunut digitaalitekniikan kehityksen myötä. Sen myötä on tullut esille uusia käyttötapoja sekä uusia toimijoita ja liiketoimintamalleja. Myös valtioiden rajat ylittävä käyttö on lisääntynyt ja kuluttajille on avautunut uusia mahdollisuuksia saada tekijänoikeudella suojattua aineistoa muuttuneessa digitaaliympäristössä. EU:n tekijänoikeuspuitteissa vahvistettujen tavoitteiden ja periaatteiden ollessa edelleen päteviä, niitä tulisi kuitenkin sopeuttaa uusiin realiteetteihin.¹¹²

¹⁰⁸ Harenko ym. 2016, 12.

¹⁰⁹ Huikuri/Teosto 2017.

¹¹⁰ Opetus- ja kulttuuriministeriö

¹¹¹ Juha Raitio 2016, 99.

¹¹² Euroopan komissio 2016/0280,

Sisämarkkinoiden pirstoutumisen torjumiseksi tarvitaan myös EU-tason toimintaa. Tähän taustaan nojaten vuoden 2015 toukokuussa hyväksytyssä digitaalisten sisämarkkinoiden strategiassa pidettiin tarpeellisena, että kansallisten tekijänoikeusjärjestelmien välisiä eroja pyritään vähentämään ja laajentamaan teosten saatavuutta verkossa kuluttajille kaikkialla EU:ssa. Strategiassa korostui, että on tärkeää tukea tekijänoikeuksilla suojatun sisällön uusia käyttäjiä tutkimuksen ja koulutuksen alalla, tehostaa rajat ylittävää saatavuutta ja selventää verkkopalveluiden roolia teosten ja muun aineiston levittämisessä. Vuoden 2015 joulukuussa komissio antoi tiedonannon ”Tavoitteena nykyaikainen, eurooppalaisempi tekijänoikeusjärjestelmä”. Tiedonannossa kuvattiin kohdennettuja toimia ja pitkän aikavälin visiota EU:n tekijänoikeussääntöjen nykyaikaistamiseksi. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla on yksi toimenpiteistä, joilla pyritään vastaamaan tiedonannossa nimettyihin erityiskysymyksiin.¹¹³

Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien poikkeuksia ja rajoituksia on yhdenmukaistettu EU:n tasolla. Osalla näistä poikkeuksista pyritään tukemaan yleisiä poliittisia tavoitteita esimerkiksi koulutusta ja tutkimusta. Lähiaikoina ilmaantuneiden uusien käyttöjen myötä on epäselvää, ovatko tällaiset poikkeukset edelleen soveltuvia, kun pyritään saavuttamaan oikeudenmukainen tasapaino sekä tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden että käyttäjien oikeuksien ja etujen välillä. Lisäksi poikkeukset ovat edelleenkin kansallisia, eikä oikeusvarmuutta voida turvata rajojen yli tapahtuvassa käytössä. Tässä yhteydessä komissio on nimennyt kolme toiminta-alaa, joita ovat digitaalinen ja rajat ylittävä käyttö koulutuksen alalla, tieteellisessä tutkimuksessa toteutettava tiedon- ja tekstinlouhinta sekä kulttuuriperinnön suojelu. Tavoitteena on turvata tietynlaisen käytön laillisuus myös yli rajojen edellä mainituilla aloilla. Kun poikkeusten ja rajoitusten muodostamat puitteet nykyaikaistetaan, siitä hyötyvät niin tutkijat, opettajat ja opiskelijat sekä kulttuuriperintölaitokset ja lopulta myös koko EU:n kansalaiset.¹¹⁴

Digitaalitekniikan kehitys on johtanut uusien liiketoimintamallien muodostumiseen sekä samalla vahvistanut internetin merkitystä tekijänoikeussuojatun sisällön jakelun ja saannin tärkeimpinä markkinoina. Tässä uudessa tilanteessa oikeudenhaltijat törmäävät vaikeuksiin, kun ne haluavat myöntää lisenssejä oikeuksiinsa, mutta saada myös korvauksen teostensa verkkojakelusta. Tässä tilanteessa on tarpeen varmistaa, että tekijät ja oikeudenhaltijat saavat oikeudenmukaisen osuuden teostensa ja muun aineistonsa käytöstä syntyvästä arvosta. Tämän vuoksi direktiivissä esitetään toimenpiteitä, joilla pyritään parantamaan oikeudenhaltijoiden

¹¹³ Euroopan komissio 2016/0280,

¹¹⁴ Euroopan komissio 2016/0280

neuvotteluasemaa ja korvausta sisältönsä käytöstä sellaisissa verkkopalveluissa, joissa tarjotaan pääsy käyttäjien verkkoon lataamaan sisältöön.¹¹⁵

Myös lehdistöjulkaisualan kestävyys varmistamiseksi on tarpeen arvon oikeudenmukainen jako. Lehtikustantamot kohtaavat vaikeuksia lisensoidessaan julkaisujaan verkossa ja yrittäessään saada oikeudenmukaisen osuuden luomastaan arvosta. Tämä voi viime kädessä vaikuttaa myös kansalaisten tiedonsaantiin. Direktiivissä säädetään uudesta lehtikustantajien oikeudesta. Oikeudella pyritään helpottamaan kustantajien osalta julkaisujen verkossa tapahtuvaa lisensointia, investointien takaisin saantia ja oikeuksien valvontaa. Direktiivissä käsitellään myös nykyistä oikeudellista epävarmuutta, joka koskee kustantajien mahdollisuutta saada korvaus teosten käytöstä poikkeuksen perusteella.¹¹⁶

Lisäksi tekijöillä ja esiintyjillä on monesti heikko neuvotteluasema oikeuksiensa lisensointia koskevissa sopimussuhteissa. Usein myös teosten tai esitysten käytöstä syntyneiden tulojen avoimuus on edelleen vähäistä, mikä vaikuttaa tekijöiden ja esiintyjien korvauksiin. Direktiiviin sisältyy toimenpiteitä avoimuuden lisäämiseksi ja paremman tasapainon saavuttamiseksi tekijöiden ja esiintyjien sopimussuhteissa niihin, joille he oikeutensa siirtävät. Direktiivin IV osastossa mainituilla toimenpiteillä pyritään yleisesti saavuttamaan asianmukaisesti toimivat tekijänoikeusmarkkinat, ja niiden odotetaan keskipitkällä aikavälillä vaikuttavan myönteisesti sisällön tuotantoon ja saatavuuteen sekä joukkoviestintien moniarvoisuuteen. Viime kädessä tämä hyödyttää myös kuluttajia.¹¹⁷ Tiivistetysti sanottuna direktiivillä pyritään parantamaan oikeudenhaltijoiden mahdollisuuksia oikeuksiensa toteuttamiseen verkkoympäristössä ja turvaamaan yhtäläiset toimintamahdollisuudet digitaalisilla sisämarkkinoilla.¹¹⁸

11.4 Direktiivin sisältö

Tässä opinnäytetyössä ei ole tarkoitus lähteä avaamaan koko direktiivin sisältöä, vaan tarkoituksena on nostaa sen sisällöstä tiivistetysti oleellisia ja mielenkiintoisimpia asioita. Direktiivissä on viisi otsikoitua osastoa, joista osa sisältää vielä otsikoituja lukuja. Luvut eivät ole juoksevasti numeroituja, ainoastaan artikkelit ovat. Artikloita direktiivistä löytyy 32. Opinnäytetyön kannalta keskeisiä ja mielenkiintoisia artikloita ovat artikkelit 13,15,17,18,19,21 ja 22. Alla olevaan taulukkoon on koottu direktiivin osastot ja luvut otsikoineen.

¹¹⁵ Euroopan komissio 2016/0280

¹¹⁶ Euroopan komissio, 2016/0280

¹¹⁷ Euroopan komissio, 2016/0280

¹¹⁸ Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019.

TEKIJÄNOIKEUSDIREKTIIVIN OSASTO JA LUVUT
I OSASTO – YLEISET SÄÄNNÖKSEST
• Artiklat 1-2
II OSASTO – TOIMENPITEET POIKKEUSTEN JA RAJOITUSTEN MUKAUTTAMISEKSI DIGITAALISEEN JA RAJATYLIITTÄVÄÄN YMPÄRISTÖÖN
• Artiklat 3-7
III OSASTO – TOIMENPITEET LISENTOINTIKÄYTÄNTÖJEN PARANTAMISEKSI JA SISÄLLÖN LAAJEMMAN SAATAVUUDEN VARMISTAMISEKSI
• 1 LUKU – Kaupallisesta jakelusta poistuneet teokset ja muu suojattu aineisto
• Artiklat 8-11
• 2 LUKU – Toimenpiteet kollektiivisen lisensoinnin helpottamiseksi
• Artikla 12
• 3 LUKU – Pääsy audiovisuaalisiin teoksiin ja niiden saatavuus tilausvideoalustoilla
• Artikla 13
• 4 LUKU – Tekijänoikeuksista vapaat (public domain) kuvataiteen teokset
• Artikla 14
IV OSASTO – TOIMENPITEET TEKIJÄNOIKEUDEN KANNALTA TOIMIVIEN MARKKINOIDEN SAAVUTTAMISEKSI
• 1 LUKU – Oikeudet julkaisuihin
• Artiklat 15-16
• 2 LUKU – Tietty suojatun sisällön käyttö verkkopalveluissa
• Artikla 17
• 3 LUKU – Sopiva korvaus hyödyntämistä koskevissa tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden sopimuksissa
• Artiklat 18 – 23
V OSASTO – LOPPUSÄÄNNÖKSET
• Artiklat 24-32

Taulukko 4: Tekijänoikeusdirektiivin sisällös¹¹⁹

Direktiivin 13 artikla sisältyy kolmannen osaston kolmanteen lukuun, joka käsittelee pääsyä audiovisuaalisiin teoksiin ja niiden saatavuuteen tilausvideoalustoilla. 13 artikla on otsikoitu neuvottelumekanismiksi. Siinä säädetään, että jäsenvaltioiden tulee perustaa tai nimetä puolueeton elin tai sovittelija, jonka tulee tarjota apua osapuolille, joilla on vaikeuksia oikeuksien lisensoinnissa, kun he pyrkivät sopimukseen audiovisuaalisten teosten saattamiseksi yleisön saataviin tilausvideopalveluihin. Audiovisuaalisia teoksia ovat esimerkiksi elokuvat ja tilausvideopalveluita Netflix, Viaplay ja C-more. Elimen ja sovittelijoiden on autettava osapuolia neuvotteluissa ja edistettävä heidän sopimukseen pääsemistään. Joissain tapauksissa elin tai sovittelijat voivat esittää myös omia ehdotuksia ratkaisuun pääsemiseksi. Artiklan toisen momentin mukaan jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle perustettava tai nimettävä elin tai sovittelijat viimeistään 7.6.2021.¹²⁰

¹¹⁹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2019/790.

¹²⁰ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2019/790.

Direktiivin 15 artiklassa säädetään lehtijulkaisujen suojasta verkkokäytössä. Artiklan ensimmäisen kohdan mukaan ”jäsenvaltioiden on säädettävä, että johonkin jäsenvaltioon sijoittautuneilla lehtijulkaisujen kustantajilla on direktiivin 2001/29/EY 2 artiklassa ja 3 artiklan 2 kohdassa säädetyt oikeudet tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien toimesta tapahtuvan niiden lehtijulkaisujen verkkokäytön osalta”. Eli yksinkertaistettusti lehtikustantajille annetaan tekijänoikeuden kaltainen lähioikeus lehtijulkaisujen verkkokäytön yhteydessä. Näitä oikeuksia ei kuitenkaan sovelleta yksittäisten käyttäjien lehtijulkaisujen yksityiseen tai ei-kaupalliseen käyttöön. Suoja ei myöskään koske hyperlinkittämistä tai yksittäisten sanojen tai lyhyiden otteiden käyttöä.¹²¹

15 artiklan antama lehtijulkaisujen suoja lakkaa kahden vuoden kuluttua lehtijulkaisun julkaisemisesta. Suoja-aika lasketaan lehtijulkaisun julkaisupäivää seuraavan vuoden tammikuun 1 päivästä. Kohdan 1 suoja ei sovelleta lehtijulkaisuihin, jotka ovat julkaistu ensimmäisen kerän ennen 6.6.2019. Lisäksi artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltioiden tulee säätää, että lehtijulkaisuun sisällytettyjen teosten tekijät saavat asianmukaisen osuuden tuloista, joita lehtikustantajat saavat tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien toteuttamasta lehtijulkaisujensa käytöstä.¹²²

Direktiivin 17 artikla käsittelee verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajien toteuttaman suojatun sisällön käyttöä. Artiklan ensimmäisen kohdan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä, että verkkosisällönjakopalvelujen tarjoaja suorittaa yleisölle välittämisen tai yleisön saataviin saattamisen, kun se antaa yleisölle pääsyn käyttäjiensä palveluun lataamiin tekijänoikeudella suojattuihin teoksiin tai muuhun suojattuun aineistoon. Artiklan mukaan verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajan on saatava lupa oikeudenhaltijoilta, esimerkiksi tekemällä lisensointisopimus, jotta se voi välittää tekijänoikeudella suojatun aineiston yleisölle tai saattaa ne yleisön saataviin.¹²³

Artiklan toisessa kohdan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä, että verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajan saaman luvan tulisi kattaa myös palvelujen käyttäjien suorittamia tekoja silloin, kun he eivät toimi kaupallisin perustein tai kun heidän toimintansa ei tuota merkittäviä tuloja. Kolmannessa kohdassa todetaan, että verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajan suorittamissa yleisölle välittämisen tai yleisön saataviin saattamisen artiklassa säädetyin edellytyksin,

¹²¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2019/790.

¹²² Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2019/790.

¹²³ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2019/790

direktiivin 2000/31/EY 14 artiklan 1 kohdassa säädettyä vastuun rajoitusta ei sovelleta artiklan soveltamisalaan kuuluviin tilanteisiin.¹²⁴

17 Artiklan neljännen kohdan mukaan, jos lupaa tekijänoikeudella suojatun aineiston välittämiseen ei ole tai sitä ei myönnetä, palvelujen tarjoajat ovat vastuussa tekijänoikeudella suojattujen teosten ja muun suojatun aineiston luvattomasta yleisölle välittämisestä ja saattamisesta yleisön saataville. Tämän voi kuitenkin välttää, jos palveluntarjoajat osoittavat, että ne ovat parhaansa mukaan toteuttaneet toimia saadakseen luvan ja ne ovat huolellista ammatinharjoittamista koskevien toimialan vaatimusten mukaisesti varmistaneet, että tietyt teokset ja muu suojattu aineisto eivät ole saatavissa. Lisäksi palveluntarjoajat eivät ole vastuussa, jos ne ovat viipymättä toimineet oikeudenhaltijoiden teosten tai muun suojatun aineiston saannin estämiseksi tai niiden poistamiseksi verkkosivustoiltaan sekä toteuttaneet parhaansa mukaisesti toimia estääkseen tulevat lataukset palveluun, kun he ovat saaneet oikeudenhaltijoilta perustellun ilmoituksen asiasta.¹²⁵ Käytännössä palveluntarjoajien on kehitettävä mekanismeja, joilla luvatta jaettua materiaalia voidaan valvoa ja poistaa tarvittaessa. Palveluntarjoajien on varmistettava, ettei niiden verkkosivustoilta löydy materiaalia, johon niillä ei ole oikeuksia.

Artiklan seitsemännessä kohdassa todetaan, että verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajien ja oikeudenhaltijoiden välinen yhteistyö ei saa johtaa siihen, että käyttäjien tekijänoikeutta ja lähioikeuksia loukkaamattomien teosten lataaminen palveluun estetään. Tämä ei saa johtaa edellä mainittuun myöskään silloin, kun oikeuksia loukkaamattomat teokset tai muu suojattu aineisto kuuluvat poikkeuksen tai rajoituksen soveltamisalaan. Käyttäjien tulee voida käyttää voimassa olevia poikkeuksia ja rajoituksia, joita ovat lainaukset, arvostelu, selostus ja käyttö karikatyyrissä, parodiassa tai pastississa.

Artiklan kahdeksannen kohdan mukaan artiklan soveltaminen ei saa johtaa yleiseen seuranta-velvoitteeseen. Jäsenvaltioiden on säädettävä, että verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajat antavat oikeudenhaltijoille näiden pyynnöstä riittävät tiedot yhteistyötä koskevien käytäntöjensä toiminnasta ja, kun lisensointisopimuksia tehdään palveluntarjoajien ja oikeudenhaltijoiden välillä, tiedot sopimusten kattaman sisällön käytöstä. Lisäksi yhdeksannen kohdan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä, että verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajat ottavat käyttöön valitus- ja oikeussuojamekanismin, joka on niiden palvelujen käyttäjien saatavilla silloin, kun on kyse riidoista, jotka koskevat heidän palveluun lataamiensa teosten tai muun suojatun

¹²⁴ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2019/790

¹²⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2019/790

aineiston saannin estämistä tai niiden poistamista. Oikeudenhaltijoiden on perusteltava pyyntönsä, kun he haluavat tiettyjen teostensa tai muun suojatun aineistonsa saannin estämistä tai niiden poistamista. Palveluntarjoajien on käsiteltävä tehdyt valitukset ilman aiheetonta viivytystä, ja palveluun ladatun sisällön saannin estämistä tai sen poistamista koskevien päätösten on oltava ihmisen tekemän arvioinnin kohteena. Lisäksi jäsenvaltioiden on varmistettava, että riitojen ratkaisemiseksi on saatavilla tuomioistuinten ulkopuolisia oikeussuojamekanismeja. Jäsenvaltioiden on myös varmistettava, että käyttäjät voivat kääntyä tuomioistuinten tai muun asiaankuuluvan oikeusviranomaisen puoleen vaatiakseen oikeutta käyttää tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevaa poikkeusta tai rajoitusta.

Lisäksi yhdeksännessä kohdassa mainitaan, että verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajien on ehdoissaan ilmoitettava käyttäjille, että nämä voivat käyttää teoksia ja muuta suojattua aineistoa unionin oikeudessa säädettyjen, tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevien poikkeusten tai rajoitusten nojalla.

18 artiklassa käsitellään asianmukaisen ja oikeasuhteisen korvauksen periaatetta. Artiklan ensimmäisen kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden on oikeus saada asianmukainen ja oikeasuhteinen korvaus lisensoidessaan tai siirtäessään yksinoikeutensa teostensa tai muun suojatun aineistonsa hyödyntämiseen. Artiklan toisen kohdan mukaan jäsenvaltioiden on huomioitava muun muassa sopimusvapauden periaate ja etujen sopiva tasapano, kun ne panevat asianmukaisen ja oikeasuhteisen korvauksen periaatteen täytäntöön kansallisessa lainsäädännössään.¹²⁶

Direktiivin 19 artiklassa säädetään avoimuusvelvoitteesta. Artiklan ensimmäisen kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että tekijät ja esittävät taiteilijat saavat säännöllisesti, vähintään kerran vuodessa, ajantasaisia, merkityksellisiä ja kattavia tietoja teostensa ja esitystensä hyödyntämisestä osapuolilta, joille he ovat lisensoineet tai siirtäneet oikeutensa, tai luovutuksensaajiltaan, varsinkin hyödyntämistapojen, kaikkien syntyneiden tulojen ja maksettavan korvauksen osalta. Toisen kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kun oikeudet on myöhemmin lisensoitu, tekijät ja esittävät taiteilijat tai heidän edustajansa saavat pyynnöstään alilisenssinsaajilta lisätietoja, jos heidän ensimmäisellä sopimus-kumppanillaan ei ole kaikkia tietoja, jotka olisivat tarpeen ensimmäistä kohtaa sovellettaessa. Lisätietoja pyydettyä, tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden ensimmäisen sopimus-kumppanin on annettava tietoja alilisenssinsaajien henkilöllisyydestä.¹²⁷

¹²⁶ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2019/790.

¹²⁷ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2019/790

Direktiivin 21 artiklassa käsitellään vaihtoehtoista riitojenratkaisumenettelyä. Artiklan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä, että riidat, jotka koskevat avoimuusvelvoitetta ja sopimuksen kohtuullistamismekanismeja, voidaan saattaa ratkaistaviksi vapaaehtoisessa, vaihtoehtoisessa riitojenratkaisumenettelyssä. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tekijöitä ja esittäviä taiteilijoita edustavat organisaatiot voivat käynnistää tällaisia menettelyjä yhden tai useamman tekijän tai esittävän taiteilijan nimenomaisesta pyynnöstä.¹²⁸

Direktiivin 22 artiklassa säädetään peruuttamisoikeudesta. Artiklan ensimmäisen kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kun tekijä tai esittävä taiteilija on lisensoinut tai siirtänyt teosta tai muuta suojattua aineistoa koskevat oikeutensa yksinomaisesti, tekijä tai esittävä taiteilija voi peruuttaa lisenssin tai oikeuksien siirron kokonaan tai osittain, jos tätä teosta tai muuta suojattua aineistoa ei hyödynnetä. Toisessa kohdassa säädetään, että kansallisessa lainsäädännössä voidaan vahvistaa peruuttamismekanismeja koskevia erityissäännöksiä, joissa otetaan huomioon eri alojen erityispiirteet sekä erityyppiset teokset ja esitykset sekä yksilöllisten panostusten suhteellinen merkitys ja kaikkien niiden tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden oikeutetut edut, joihin yksittäisen tekijän tai esittävän taiteilijan peruuttamismekanismin soveltaminen vaikuttaa.¹²⁹

Artiklan toisessa kohdassa todetaan myös, että jäsenvaltiot voivat sulkea teoksia tai muuta suojattua aineistoa peruuttamismekanismin soveltamisen ulkopuolelle, jos tällaiset teokset tai muu suojattu aineisto yleensä sisältävät panostuksia useilta tekijöiltä tai esittäviltä taiteilijoilta. Lisäksi jäsenvaltiot voivat säätää, että peruuttamismekanismeja voidaan soveltaa vain tietyn määräajan kuluessa, kun tällainen rajoitus on alan erityispiirteet taikka kyseisen teoksen tai muun suojatun aineiston tyyppi huomioon ottaen perusteltua. Jäsenvaltiot voivat säätää myös, että tekijät tai esittävät taiteilijat voivat halutessaan päättää sopimuksen yksinomaisten luonteen sen sijasta, että he peruuttaisivat lisenssin tai oikeuksien siirron.¹³⁰

Artiklan kolmannen kohdan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä, että ensimmäisessä kohdassa säädettyä peruuttamismekanismeja voidaan käyttää ainoastaan kohtuullisen ajan kuluessa lisenssisopimuksen tekemisestä tai oikeuksien siirtämisestä. Tekijän tai esittävän taiteilijan on ilmoitettava asiasta henkilölle, jolle oikeudet on lisensoitu tai siirretty, ja vahvistettava asianmukainen määräaika, johon mennessä lisensoitujen tai siirrettyjen oikeuksien hyödyntämisen on määrä tapahtua. Tekijä tai esittävä taiteilija voi kyseisen määräajan päätyttyä

¹²⁸ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2019/790

¹²⁹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2019/790

¹³⁰ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2019/790

halutessaan päättää sopimuksen yksinomaisen luonteen lisenssin tai oikeuksien siirron peruuttamisen sijasta.¹³¹

11.5 EU:n direktiivin mahdolliset vaikutukset

Euroopan komissio antoi syyskuussa 2016 ehdotuksen uudesta tekijänoikeusdirektiivistä, jonka tarkoituksena oli uudistaa EU:n tekijänoikeuslainsäädäntö vastaamaan digitaalisten sisämarkkinoiden vaatimuksia. Ehdotuksen tarkoituksena oli siis nykyaikaistaa tekijänoikeutta, jotta Euroopan kulttuurista monimuotoisuutta ja verkossa tarjolla olevaa sisältöä voitaisiin lisätä. Samalla kaikille verkon toimijoille annettaisiin selkeämmät säännöt. Ehdotuksella olisi tarkoitus mahdollistaa sisällön parempi valikoima ja saatavuus verkossa ja valtioiden rajojen yli, paremmat tekijänoikeussäännöt koulutusta, tutkimusta, kulttuuriperintöä ja vammaisten osallisuuden lisäämistä varten sekä reilummat ja kestävämmät markkinat luovan työn tekijöille, luovalle alalle ja lehdistölle.¹³² Direktiivillä pyritään siis parantamaan suojatun sisällön saatavuutta verkossa jäsenmaiden rajojen yli, helpottamaan suojatun sisällön käyttöä tutkimuksessa, opetuksessa ja sisällön säilyttämisessä. Lisäksi direktiivillä tähdätään varmistamaan, että tekijänoikeusmarkkinat toimivat tehokkaasti ja kannustavat luovan sisällön tuottamiseen ja levittämiseen.

Syyskuussa 2018 Euroopan parlamentti päätti kannastaan direktiiviin tekijänoikeuksista digitaalisilla sisämarkkinoilla. Tämän jälkeen aihe herätti mediassa runsasta keskustelua sekä puolesta että vastaan. Asiaa kommentoivat sekä taiteilijat, vaikuttajat että kansalaisaktivistit¹³³. Myös tekijänoikeusjärjestöt ovat ottaneet verkkosivuillaan kantaa direktiiviin liittyen, muun muassa Teosto on uutisoinut tekijänoikeusuudistuksesta verkkosivujensa eri artikkeleissa. Ennen aiheeseen tutustumistani törmäsin muutamiin artikkeleihin, joissa peloteltiin muun muassa ”meemikielloilla” ja ”linkkiverolla”. Lisäksi uutisoitiin, että direktiivi saattaisi edellyttää esimerkiksi Instagramia käyttämään ”sensuurifilttereitä”, jotka estäisivät tekijänoikeudella suojattujen kuvien jakamisen. Monet olivat sitä mieltä, että direktiivi vaikuttaisi haitallisesti tiedon hankintaan ja ilmaisunvapauteen eikä tiedon tuottajien asema ainakaan parantuisi. Eniten keskustelua herättivät ehdotuksen artikkelit 11 ja 13, jotka ovat direktiivin lopullisessa numeroinnissa artikkelit 15 ja 17.

¹³¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2019/790

¹³² Euroopan komission lehdistötiedote 14.9.2016.

¹³³ Eurooppatiedostus.fi.

Artiklan 15 vastustajat kutsuivat sitä ”linkkiveroksi”. Direktiivin säätämisvaiheessa artiklan pelättiin vaikeuttavan tai rajoittavan lehtijulkaisujen linkittämistä erilaisilla sosiaalisen median alustapalveluissa kuten Facebookissa.¹³⁴ Artikla ei kuitenkaan sääntele hyperlinkkausta vaan sen tarkoitus on luoda lehtijulkaisujen kustantajille ja toimittajille oikeus saada asianmukainen korvaus tuotteidensa hyödyntämisestä. Näin ollen ei voida puhua ”linkkiverosta” ja 15 artikla voi johtaa lehtikustantajille maksettavien korvausten suurentumiseen.¹³⁵

Artikla 17 puolestaan aiheutti huolta muun muassa sensuurista, sananvapauden kaventumisesta ja meemien katoamisesta. Artiklasta uutisoitiinkin ”meemikieltona”. Artikla ei kuitenkaan rajoita sananvapautta eikä muitakaan perusoikeuksia tai ole kieltämässä meemejä. Direktiivi ei myöskään johda sensuuriin. Artiklan tavoitteena on laajentaa verkkoalustojen oikeudellista vastuuta. Verkkoalustojen tulisi sopia asianmukaisesta korvauksesta niiden tekijöiden kanssa, joiden työllä ne ansaitsevat rahaa.¹³⁶

Direktiivin ei myöskään vaikuta tavallisiin ihmisiin eikä näin ollen heikennä tavallisen kuluttajan asemaa. Se vaikuttaa lähinnä suuriin verkko- ja uutisalustoihin, joita ovat esimerkiksi YouTube, Google News ja Facebook. Direktiivin myötä tekijänoikeusrikkomukset ovat alustapalvelun vastuulla, vaikka sisällön olisikin julkaissut alustan käyttäjä. Alustapalveluiden tulisi hankkia asianmukaiset tekijänoikeusluvat varsinkin, jos ne tarjoavat muiden tuottamaa sisältöä. Direktiivi ei edellytä sisällön blokkaamista ”sensuurifilttereillä” eikä ei ota kantaa sisältöjen valvonnan keinoihin. Valvonta jää verkkopalveluille. Sen sijaan direktiivi kannustaa hankkimaan vaadittavat lisenssit ja parantaa tekijänoikeuskorvausten tilitystä oikeudenhaltijoille.¹³⁷

Direktiivi on hieman sekava ja tässä vaiheessa onkin mahdotonta sanoa, mihin kaikkiin tekijänoikeuslain pykäliin direktiivi tulee mahdollisesti vaikuttamaan. Lisäksi direktiivin kansallisen täytäntöönpanon toteutuksista voi ilmetä erilaisia tulkintoja. Kun direktiivin säännökset otetaan huomioon kansallisen lain tulkinnassa, saattaa direktiivin tulkinta olla keskeinen oikeuskysymys kansallisissa oikeudenkäynneissä, mikäli on epäselvää, miten direktiiviä tulisi tulkita. Tällöin tuomioistuin voi pyytää Euroopan unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua direktiivin tulkinnasta.¹³⁸

¹³⁴ Hautala 2019.

¹³⁵ Euroopan parlamentin lehdistötiedote 28.3.2019.

¹³⁶ Euroopan parlamentin lehdistötiedote 28.3.2019; Eurooppatiedotus.fi.

¹³⁷ Euroopan parlamentin lehdistötiedote 28.3.2019.

¹³⁸ Harenko ym. 2016, 13. Still 2019.

Opetus- ja kulttuuri ministeriöstä kerrottiin, että direktiivin vaikutukset tekijänoikeuslakiin ovat vielä epäselvät, sillä direktiivi on monilta osilta tulkinnanvarainen. Direktiivi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla on kuitenkin merkittävin tekijänoikeuslainsäädännön uudistus sitten vuoden 2001 tekijänoikeusdirektiivin. Tekijänoikeus uudistusta varten on vahvistettu vastuuvastuuvalmistelija ja asetettu työryhmä, jonka toimikausi on 4.6.2019-31.1.2021. Direktiivin valmistelussa on aloitettu sidosryhmäkuulemiset työpajojen muodossa. Työpajoissa on käsitelty direktiivin eri aiheita. Työryhmän tavoitteena on saada hallituksen esitys lausuntokierrokselle 2020 kesän aikana ja eduskunnalle vuodenvaihteessa 2020-2021.¹³⁹

12 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tietoperustaa rakentaessa kävi ilmi, että tekijänoikeudet ovat oikeudenalana monimutkainen ja laaja kokonaisuus. Tekijänoikeuksien ymmärtämistä ei edesauta pitkä ja vaikeasti sisäistettävä tekijänoikeuslaki, joka saattaisi tarvita kokonaisuudistusta. Laista on vaikea hakea nopeita vastauksia tarkkoihin kysymyksiin, sillä lain ydin hukkuu helposti pikkutarkkojen alakohtaisten säädösten jalkoihin. Lisäksi uskon, että tekijänoikeusrikkomuksia voi tapahtua helposti ihan kaikille ihan vain pelkästä tietämättömyydestä, varsinkin nykyisessä sosiaaliseen mediaan keskittyvässä maailmassa. Laki saattaisikin tarvita päivitystä myös digitalisaation aiheuttamien muutosten johdosta. Digitaalitekniikan kehityksen myötä teoksille on tullut muun muassa uusia käyttötapoja. Tähän uusi EU:n tekijänoikeusdirektiivi voisi olla avain, sillä lakia on joka tapauksessa muokattava direktiivin mukaiseksi ja direktiivi on luotu vastaamaan digitalisaatiosta aiheutuviin tarpeisiin. Tietoa tekijänoikeuksista olisi hyvä saat-
taa helposti kaikkien saataville esimerkiksi kohdennettuina oppaina tai infosivustoina. Mielestäni jokaisella tulisi olla velvollisuus tietää ainakin osa tekijänoikeuden perusteista. Tällä tavoin voitaisiin vähentää tekijänoikeusrikkomuksia, jotka ovat syntyneet tahattomasti tiedon puutteesta.

Opinnäytetyön alussa käsitellään tekijänoikeutta oikeudenalana, josta mielestäni tärkeimmiksi muodostuvat teoskynnyksen ylittyminen, tekijänoikeuden taloudelliset ja moraaliset oikeudet sekä tekijänoikeuden suhde sopimusoikeuteen, vaikka näihin ei sen syvällisimmin perehdytäkään tässä opinnäytetyössä. Teoskynnyksen ylittymisestä on tärkeä hahmottaa, että mitkä tahansa teokset eivät voi saada tekijänoikeussuojaa. Teoksen on siis yllettävä teostsoon ja oltava tekijänsä henkisen työn itsenäinen ja omaperäinen tuotos, jotta se voi nauttia tekijänoikeussuojasta. Taloudellista ja moraalista oikeuksista tärkeää olisi muistaa, että

¹³⁹ Still 2019; Opetus ja kulttuuriministeriö.

moraalisista oikeuksista ei voi luopua. Lisäksi moraalista oikeuksista tulisi sisäistää, mitä isyys- ja respektioikeudet tarkoittavat. Taloudellisista oikeuksista on hyvä puolestaan tietää, että tekijällä on yksinoikeus kappaleiden valmistamiseen ja saattaa teos yleisön saataviin. Lisäksi on syytä muistaa, että tekijänoikeuksista sopimiseen pätee sopimusvapaus ja tekijänoikeus voidaan esimerkiksi luovuttaa tai siirtää sopimuksin.

Seuraava merkittävä aihe opinnäytetyössä on lähioikeudet. Lähioikeudet ovat nimensä mukaisesti hyvin lähellä tekijänoikeutta ja eroavat lähinnä suoja-ajan sekä hieman suppeampien taloudellisten ja moraalisten oikeuksien osalta. Lähioikeuksilta ei myöskään vaadita teoskynnyksen ylittymistä, jotta ne voisivat saada niille tarkoitettua suojaa. Lähioikeuksista perehdyin huomaamattani eniten valokuvaajan suojaan. Tämä olikin itseäni kiinnostavin ja lähellä olevin aihe, sillä vapaa-ajallani harrastan valokuvausta. Aiheeseen perehdyttyäni olenkin alkanut pohtimaan, voisiko jokin ottamistani valokuvista ylittää teostasoon ja nauttia näin ollen tekijänoikeussuojaa. Lisäksi aina silloin tällöin minua on pyydetty valokuvaamaan esimerkiksi ystäväni juhliin tai heidän lemmikkejään, enkä ole tajunnut, että vaikka luovutan kuvat eteenpäin, niin minulla säilyy tiettyjä oikeuksia, ellei toisin sovita.

Lisäksi yksi tärkeä aihe opinnäytetyössä on tekijänoikeuden loukkaaminen ja tätä kautta käsiteltävät tekijänoikeusrikkomus- ja rikos. Näiden kahden eroja mielestäni havainnollistaa hyvin sivun 27 taulukko. Lähtökohtaisesti tekijänoikeusrikos on törkeämpi ja siitä voidaan tuomita jopa vankeuteen. Tosin yleensä vankeusrangaistukset taitavat jäädä ehdollisiksi, ellei tuomittu ole aiempaa rikostaustaa. Ihmisten olisi hyvä muistaa, että vahingossakin voi syyllistyä tekijänoikeusrikkomukseen, vaikka se edellyttääkin törkeää huolimattomuutta. Tekijänoikeusrikokseen syyllistyminen vaatii yleensä tahallisuuden ja ansiotarkoituksen.

Opinnäytetyön tuloksena saadaan tieto, että sosiaalisessa mediassa voi siteeraus- ja lähioikeuden puitteissa lainata ja siteerata muiden tekstejä. Kuitenkin muiden tekstejä julkaistaessa on hyvä muistaa mainita tekstin alkuperäinen tekijä. Tämä on hyvän tavan mukaista. Lisäksi toisten teoksia ei saa käyttää loukkaavalla tavalla sosiaalisessa mediassa. Kenenkään ei kannata levittää ja julkaista kuvia, joiden tekijänoikeuksista ei ole varma. Kuvan kuvaajalta on lähtökohtaisesti aina kysyttävä lupa kuvan käyttöön.

Moni ei varmaankaan tule ajatelleeksi, että artistin konsertissa esittämä kappale on lähioikeuksin suojattu. Ihmiset ottavat niissä videoita ja julkaisevat niitä myöhemmin sosiaalisessa mediassa esimerkiksi Instagramissa tai YouTubeissa. Videon tallentamiseen ja julkaisemiseen tulisi olla esiintyjän lupa ja monesti varsinkin isojen tähtien esiintymisen videokuvaaminen on kiellettyä. Jotkut artistit ovat lähteneet sille linjalle, että yleisön on suljettava puhelimensa esityksen ajaksi. Olin Madonnan Madamme X kiertueen konsertissa, ja siellä kuvaaminen oli kokonaan kiellettyä. Yleisön tuli luovuttaa puhelimensa kankaiseen pussiin, jonka vain henkilökunta sai avattua. Uskon, että vaikka Madonna itse sanoi kuvauskiellon johtuvan siitä, että

ihmiset eivät keskity itse keikkaan vaan puhelimiinsa, on taustalla myös se, että hän halusi säilyttää intiimin ja poikkeavan esityksensä lähioikeudet kokonaan itsellään.

Uuden tekijänoikeusdirektiivin osalta voidaan todeta sen olevan yksi merkittävimmistä tekijänoikeuslain uudistuksista vuoden 2001 tekijänoikeusdirektiivin jälkeen. Direktiivi on osaltaan hyvin monimutkainen ja tavalliselle ihmiselle vaikeasti sisäistettävä. Onneksi direktiivi koskee lähinnä suuria verkko- ja uutisalustoja, eikä se kosketa merkittävästi meitä niin sanottuja tavallisia ihmisiä. Uudistus ei tuo mukanaan kaikkia pelättyjä vaikutuksia. Direktiivi ei aiheuta meemikieltoja tai linkkiveroa. Se ei myöskään johda internetissä sensuuriin tai vaikuta internetin vapauteen. Lisäksi direktiivin 13 artiklassa perustettavaksi tai nimettäväksi säädetty elin voisi olla esimerkiksi tekijänoikeusneuvosto, vaikka se ei tällä hetkellä annakaan lausuntoja sopimuksia koskevista erimielisyyksistä. Toinen jo olemassa oleva elin, joka voitaisiin nimetä 13 artiklan mukaisiin tehtäviin voisi olla markkinaoikeus. Markkinaoikeus käsittelee nykyisin jo tekijänoikeudellisia riita-, hakemus- ja valitusasioita.

Opinnäytetyössä on pyritty käyttämään mahdollisimman ajantasaisia ja luotettavia lähteitä teoreettisen viitekehyksen kirjoittamisessa. Lähtökohtaisesti suurin osa kirjallisista lähteistä on oikeuskirjallisuutta ja kirjoittajat ovat alan asiantuntijoita. Kirjoittajien joukkoon mahtuu muun muassa oikeustieteen professoreita ja korkeimman oikeuden jäseniä. Työssä on jouduttu myös koronaviruksen aiheuttamien poikkeusolojen johdosta hyödyntämään paljon erilaisia verkkolähteitä kirjastojen ollessa suljettuina. Tämä saattaa hieman heikentää lähteiden luotettavuutta. Tavallisten kirjalähteiden lisäksi on hyödynnetty jonkin verran aiheeseen liittyviä e-kirjoja, joista on löytynyt tarvittavaa sisältöä opinnäytetyön tietoperustaan. Lisäksi työssä on havainnollistettu asioita taulukoiden ja kuvioiden avulla, jotta lukijan on helpompi hahmottaa asiasisältö. Itse ainakin selvennän lukemaani ja oppimaani tekemällä erilaisia miellekarttoja ja taulukoita.

Lähteet

Painetut

Forss, M. 2014. Fobban sosiaalisen median selviytymisopas. Helsinki: Crime Time.

Haarmann, P-L. & Mansala, M-L. 2012. Immateriaalioikeuden perusteet. Helsinki: Talentum.

Haarmann, P-L. 2014. Immateriaalioikeus. Helsinki: Talentum.

Harenko, K., Niiranen, V. & Tarkela, P. 2016. Tekijänoikeus. 2. uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent Oy.

Hirvonen, A. Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Helsinki: Yleisen oikeustieteen julkaisuja.

Husa, J. & Pohjolainen, T. 2014. Julkisen vallan oikeudelliset perusteet - johdatus julkisoikeuteen. 4. uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent Oy.

Karhu, J., Kuusikko, K., Niemivuo, M., Kiikeri, M., Viikari, L., Linna, T. & Korhonen, R. 2012. Oikeusjärjestys osa III. 8. täydennetty painos. Rovaniemi: Bookwell.

Niiranen, V. 2011. Yrityksen tekijänoikeusopas: Käytännön tietoa oikeuksien suojaamisesta. Helsinki: Elinkeinoelämän keskusliitto, Keskuskauppakamari & Suomen yrittäjät.

Pihlajarinne, T. 2014. Johdatus immateriaalioikeuteen. Helsinki: Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta.

Raitio, J. 2016. Euroopan Unionin oikeus. Liettua: BALTO print.

Sorvari, K. 2010. Opetustoimen tekijänoikeudet. Helsinki: WSOYpro

Oikeudelliset

HE 28/2004 vp.

HE 181/2014 vp.

TN 1993:4

TN 2008:10

TN 2013:3

TN 2016:3

TN 2018:9

Perintökaari (40/1965)

Rikoslaki (39/1889)

Tekijänoikeuslaki (404/1961)

Tekijänoikeusasetus (574/1995)

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2019/790

Sähköiset

Audiovisual Producers Finland - APFI ry. 2020. Organisaatio. Viitattu 23.5.2020

<https://apfi.fi/organisaatio/>

Audiovisual Producers Finland - APFI ry. 2020. Toiminta. Viitattu 23.5.2020

<https://apfi.fi/missio/>

EUR-Lex. Euroopan komissio. Ehdotus EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVI tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla 2016/0280, 2016.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A52016PC0593>

Euroopan parlamentti. Lehdistötiedote 28.3.2019. Kysymyksiä ja vastauksia uusista tekijänoikeussäännöistä. Viitattu 25.5.2020.

<https://www.europarl.europa.eu/news/fi/press-room/20190111IPR23225/kysymyksia-ja-vas-tauksia-uusista-tekijanoikeussaannoista>

Euroopan komissio. Lehdistötiedote 14.9.2016. Unionin tila 2016: Komissio ehdottaa nykyisiä EU:n tekijänoikeussääntöjä Euroopan kulttuurin menestyksen ja liikkuvuuden tueksi. Viitattu 23.5.2020

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/IP_16_3010

Eurooppatiedotus.fi. 24.9.2018. Kielletäänkö meemit ja katoavatko uutislinkit? Mitä uusi tekijänoikeusdirektiivi tarkoittaa?. Viitattu 25.5.2020.

<https://eurooppatiedotus.fi/2018/09/24/kielletaanko-meemit-ja-katoavatko-uutislinkit-mita-uusi-tekijanoikeusdirektiivi-tarκοittaa/>

Filmex. Näyttelijöiden oma tekijänoikeusjärjestö. Viitattu 23.5.2020.

<https://www.filmex.fi/toiminta/>

Gramex. 2020. Mikä Gramex on? Viitattu 23.5.2020.

<https://www.gramex.fi/portfolio-items/gramex-palvelee/?portfolioCats=24>

Hautala, H. 2019. 10 kysymystä ja vastausta tekijänoikeudesta. Viitattu 25.5.2020.

<https://heidihautala.fi/fi/10-kysymysta-ja-vastausta-tekijanoikeudesta/>

Huikuri, K. 2017. Miten EU:n tekijänoikeusdirektiivin valmistelu etenee. Teosto. Viitattu 16.2.2019.

<https://www.teosto.fi/teostory/miten-tekijanoikeusuudistus-etenee>

Kopioisto. Toiminta. Viitattu 23.5.2020.

<https://www.kopioisto.fi/kopioisto/kopioisto/toiminta/>

Kuvasto. Tietoa kuvastosta. Viitattu 23.5.2020.

<http://kuvasto.fi/tietoa-kuvastosta/>

Opetus- ja kulttuuri ministeriö. 2019. Parlamentti hyväksyi tekijänoikeusdirektiivin. Viitattu 12.4.2020.

https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/parlamentti-hyvaksyi-tekijanoikeusdirektiivin

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Tekijänoikeuden EU-asioiden valmistelu Suomessa. Viitattu 25.5.2019.

<https://minedu.fi/eu-asioiden-valmistelu>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Tekijänoikeuslain uudistus - DSM-direktiivin toimeenpano. Viitattu 22.5.2020.

<https://minedu.fi/valmistelu-ja-aineistot>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Tekijänoikeusneuvosto. Viitattu 14.5.2020.
<https://minedu.fi/tekijanoikeusneuvosto>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Tekijänoikeusjärjestöt. Viitattu 13.5.2020.
<https://minedu.fi/tekijanoikeusjarjestot>

Sanasto. Tietoa sanastosta. Viitattu 23.5.2020.
<https://www.sanasto.fi/tietoa-sanastosta/>

STT. Tekijänoikeudet sosiaalisessa mediassa. Viitattu 24.5.2020
<https://stt.fi/tyylikirja/toimittajan-etiikka-ja-juridiikka/ohjeet-sosliseen-mediaan/tekijanoikeudet-sosiaalisessa-mediassa/>

Tekijänoikeus.fi. Lähioikeudet. Viitattu 4.5.2020.
<https://tekijanoikeus.fi/tekijanoikeus/lahioikeudet/>

Tekijänoikeus.fi. Teosten käyttäminen. Viitattu 4.5.2020
<https://tekijanoikeus.fi/tekijanoikeus/luvallinen-kaytto/>

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus. 2020. Oikeuksien luovuttaminen ja siirtyminen. Viitattu 23.5.2020.
<https://ttvk.fi/tekijanoikeus/sisalto>

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus. 2020. Miten tekijänoikeus syntyy?. Viitattu 10.6.2020.
<https://ttvk.fi/tekijanoikeus/syntyminen>

Teosto. 2020. Teosto edustaa musiikin tekijöitä. Viitattu 23.5.2020.
<https://www.teosto.fi/teosto>

Julkaisemattomat

Still, V. 2019. Sähköpostiviesti.

Kuviot

Kuvio 1: Taloudelliset ja moraaliset oikeudet	11
---	----

Kuvio 2: Tekijänoikeuden lähioikeuksien ryhmät	17
--	----

Taulukot

Taulukko 1: CC lisenssijärjestelmän pääehdot	26
--	----

Taulukko 2: CC-lisenssijärjestelmän päälisenssit	26
--	----

Taulukko 3: Tekijänoikeusrikkomuksen ja -rikoksen erot	28
--	----

Taulukko 4: Tekijänoikeusdirektiivin sisällys	39
---	----